

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahanduse ja majandusteooria instituut
Majandusteooria õppetool

Marie Rannastu

**TÖÖTUSKINDLUSTUS JA SELLE
MÕJU TÖÖTUSELE OECD RIIKIDES**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Raivo Soosaar

Tallinn 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Marie Rannastu .....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 113335

Üliõpilase e-posti aadress: marie@kuketalu.ee

Juhendaja Raivo Soosaare arvamus:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	3
SISSEJUHATUS	4
1.TÖÖTUSKINDLUSTUSE OLEMUS JA MÕJUD	7
1.1 Töötuskindlustuse olemus	7
1.2.Töötuskindlustuse positiivne mõju	9
1.3.Töötuskindlustuse negatiivne mõju.....	10
2.TÖÖTUSKINDLUSTUS EESTIS JA TEISTES OECD RIIKIDES	13
2.1 Organisatsioonid Eestis	13
2.2 Töötushüvitised Eestis	14
2.2.1 Töötuskindlustushüvitis Eestis.....	15
2.2.2 Töötutoetus.....	16
2.3 Töötuskindlustuse makse Eestis.....	18
2.4 Töötuskindlustus OECD riikides	19
2.4.1 Üldine lühiülevaade	20
2.4.2 Asendusmäär	22
2.4.3 Töötuskindlustuse kestus	25
3.TÖÖTUSKINDLUSTUSE MÕJU TÖÖTUSELE	27
3.1 Korrelatsioonanalüüsi meetod ja andmed	27
3.2 Korrelatsioonanalüüsi tulemused	28
3.2.1 Korrelatsioonanalüüs töötusemääraga.....	28
3.2.2 Korrelatsioonanalüüs töötuse keskmise kestusega.....	31
3.3 Järeldused ja soovitused.....	33
KOKKUVÕTE.....	36
SUMMARY	38
VIIDATUD ALLIKAD:	40
LISAD	42
Lisa 1. Andmed korrelatsioonanalüüsi 1	42
Lisa 2. Andmed korrelatsioonanalüüsi 2	48

ABSTRAKT

Antud bakalaureusetöö pealkiri on “Töötuskindlustus ja selle mõju töötusele OECD riikides.”

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada töötuskindlustuse mõju töötusele. Keskseteks küsimusteks on, kuivõrd mõjutavad kõrged töötuskindlustushüvitised töötuse määra rohkem kui madalamad hüvitised ning kuidas on töötuse määr seotud töötuskindlustushüvitise maksmise maksimaalse kestusega. Lisaks on uurib autor, kuidas mõjutab töötuskindlustuse maksimaalne kestus ja asendusmäär töötuse keskmist kestust OECD riikides.

Töötuskindlustuse põhiliseks eesmärgiks on pakkuda sotsiaalset kaitset töötuse riski korral. Peamiselt on selleks asendussissetuleku kindlustamine töötuse ajal, mis võimaldab inimesel otsida just endale sobivat ning oskustele vastavat tööd. Lisaks on oluline, et inimestel säiliks nende vara töötuse ajal ning sissetulek elementaarseks toimetulekuks.

Hindamaks töötuskindlustuse mõju töötusele viis autor läbi kaks korrelatsioonanalüüsi. Esimese korrelatsioonanalüüsi tulemusena leidis autor, et kõrgemad ja pikaajalisemalt makstavad töötuskindlustushüvitised ei suurenda töötuse määra. Riigid, kus makstakse kõrgemaid hüvitisi ning seda ka pikemaajaliselt näitasid töötusemäära osas pigem madalamaid ja stabiilsemaid tulemusi, kui need riigid, kus asendusmäär oli madalam ning maksmise kestus lühem. Teise korrelatsioonanalüüsi tulemusena leidis autor, et töötuskindlustuse maksmise maksimaalne kestus ja kõrgemad asendusmäärad ei mõjuta töötuse keskmist kestust.

Kuna Eesti töötuskindlustussüsteem on OECD riikide seas suhteliselt vähe helde, siis pakub autor välja analüüsi tulemustest lähtudes neli analüüsi suunda edasiseks uurimiseks.

Võtmesõnad: töötuskindlustus, töötus, töötuskindlustuse mõju, töötuse määr, asendusmäär, töötuskindlustuse kestus, töötuse keskmine kestus, töötuskindlustuse heldus

SISSEJUHATUS

Kõrge töötuse määr on negatiivne nähtus, millele lahenduse otsimisega tuleb kaasaegses ülerahvastuvas maailmas tegeleda suurel osal riikidest. Tegemist on olukorraga, kus tööealised inimesed, kes on võimelised tööd tegema ja soovivad seda teha, ei suuda leida endale töökohta.

Töötus võib olla nii struktuurne kui ka tsükliline. Struktuurne tööpuudus on seotud tööotsijate kvalifikatsiooni mittevastavusega ettevõtete vajadustele. Tsükliline tööpuudus esineb majanduse langusfaasis, kui ainult osaliselt koormatud tootmisvõimsuse tõttu on tööjõu nõudlus normaalsest madalam. Majandusliku olukorra paranedes selline tööpuudus väheneb. Üheks põhjuseks loetakse tänapäeval just populaarsete erialade massilist omandamist. Tänu tehnika arengule ja tööstuse automatiseerimisele on mitmed piirkonnad vahetanud välja inimtööjõu masinate vastu, mis on mitmeid kordi efektiivsemad ja aitavad alandada tootmiskulusid. Seeläbi väheneb inimtööjõu vajadus globaalses majanduses ja nõudluse langus inimtööjõu järele näib vältimatu. Sageli nähakse töötuse põhjusena heldet töötuskindlustussüsteemi, mis soodustavat töötust. Teisalt on oluline mõista töötuskindlustuse negatiivsete mõjude ülehindamist, kuna töökaotanud inimestele on siiski esmatähtis pakkuda asendussissetulekut.

Töötuskindlustuse eesmärgiks on pakkuda töötajale turvatunnet töö kaotamise korral. Töötuskindlustus on sotsiaalkindlustuse liik, mille suunitluseks on töö kaotanud kindlustatud isikule osaline sissetuleku tagamine uue töö otsimise ajal. Töötuskindlustussüsteemi osaks on motiveerida töö kaotanud inimesi tööd otsima.

Töötuskindlustus kuulub passiivsete tööturumeetmete hulka. Passiivsed tööturumeetmed garanteerivad töötule ennekõike asendussissetuleku, aktiivsed tööturumeetmed tegelevad töötü ümberõppe, koolitamise ja nõustamisega. Töötuskindlustuse rakendamise juures on oluline leida õige kindlustushüvitiste suurus ning kestus, mis suunaks töötü võimalikult kiiresti tagasi tööhõivesse. Samas ei põhjustaks heldemad ja pikemaajaliselt

makstavad töötuskindlustuse hüvitised suuremaid negatiivseid mõjusid majandusele. Pigem nähakse negatiivse aspektina halba töötajate töökohtadega sobivust ning tööotsingute ajaks ebapiisavat asendussissetulekut.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada töötuskindlustuse mõju töötusele. Kesksseteks uurimisküsimusteks on:

- Kuivõrd mõjutavad kõrged töötuskindlustushüvitised töötuse määra rohkem kui madalamad hüvitised?
- Kuidas on töötuse määr seotud töötuskindlustushüvitise maksmise maksimaalse kestusega ja asendusmääraga?
- Kuidas mõjutab töötuskindlustuse maksimaalne kestus ja asendusmäär töötuse keskmist kestust OECD riikides?

Bakalaureusetöö keskseks uurimismeetodiks on korrelatsioonanalüüs OECD andmete baasil.

Töö esimeses osas antakse ülevaade, mida kujutab endast töötuskindlustus ja milliseid mõjusid võib see majandusele kaasa tuua. Esimeses alaosas uuritakse, millised on töötuskindlustuse eesmärgid ja eripärad. Teises ja kolmandas alaosas tuuakse välja töötuskindlustuse positiivsed ja negatiivsed mõjud.

Bakalaureusetöö teises osas antakse ülevaade Eesti kui ka teiste OECD riikide töötuskindlustussüsteemist. Esimeses ja teises alaosas on tutvustatud Eesti töötuskindlustuse ja töötutoetus hüvitisi. Kolmandas alaosas tuuakse välja töötuskindlustus maksed Eestis aastatel 2002-2015. Neljandas alaosas antakse ülevaade OECD riikide töötuskindlustussüsteemist ning uuritakse OECD riikide kahte levinuimat näitajat töötuskindlustuse helduse mõõtmiseks, milleks on asendusmäär ja töötuskindlustuse kestus.

Kolmandas peatükis tutvustab autor oma korrelatsioonanalüüside meetodeid, andmeid, tulemusi ja järeldusi ning pakub välja neli soovituslikku analüüsisuunda edasiseks uurimiseks. Töö teises alaosas viis autor läbi kaks korrelatsioonanalüüsi.

Esimeses uuritakse, kuivõrd töötuskindlustushüvitise suurus ja maksmise kestus mõjutavad töötuse määra. Näitajateks olid: töötuse määr riigis, hüvitise asendusmäär ja töötuskindlustuse maksimaalne kestus. Uuritavaks perioodiks oli 2006-2012. Vaadeldavateks riikideks olid: Austria, Kanada, Tšehhi, Taani, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Island, Iirimaa, Itaalia, Jaapan, Lõuna-Korea, Luksemburg, Holland, Norra, Poola, Portugal, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania, Šveits, Rootsi, Türgi, Suurbritannia, USA, Tšiili ja

Iisrael.

Teises korrelatsioonanalüüsis uuritakse, kuidas pikemalt makstavad hüvitised ja kõrgemad asendusmäärad pikendavad töötuse keskmist kestust. Uuritavateks näitajateks olid: töötuskindlustuse maksimaalne kestus, asendusmäär ja töötuse keskmine kestus. Kasutatud periood korrelatsioonanalüüsi läbiviimiseks oli 2006-2012. Vaadeldavateks riikideks olid: Kanada, Tšehhi, Soome, Ungari, Norra, Poola, Slovakkia, Šveits, ja USA.

1.TÖÖTUSKINDLUSTUSE OLEMUS JA MÕJUD

1.1 Töötuskindlustuse olemus

19. sajandi lõpul loodi Šveitsis, Prantsusmaal ja Belgias esimesed töötuskindlustussüsteemid maailmas ning 1920. aastaks oli töötuskindlustus Lääne-Euroopas laialt levinud (Leetmaa, Leppik 2004, 7).

Töötuskindlustuse ülesandeks on kindlustada inimesele töötuse ajal piisav sissetulek, mis tagaks majandusliku toimetuleku ning võimaldaks otsida sobivat tööd. Sealhulgas peab töötuskindlustus toetama võimalikult kiiret tööellu naasmist ega tohi soodustada pikaajalist töötaolekut. Tööpoliitika seisukohast on olulisemaks kohaks just töötuse ennetamine. Paraku on probleeme, mis võivad viia kõrge töötuse tasemeni raske ette ennustada. Peamisteks töötuse põhjusteks on koondamised, ettevõtete pankrotistumine, suure konkurentsiga erialade valikud ja haigestumine (Ibid).

Globaalne finantskriis mõjutas kõikide OECD riikide tööturge. Enamikes riikides hakkas töötuse määr tõusma 2008. aasta teisel poolel ning mõnedes riikides, nagu Iirimaa, Kreeka ja Hispaania, tõusis töötuse määr veel pikalt. Kõrge töötuse määr sundis riike panustama tööturupoliitikasse, aktiivsete ja passiivsete tööturumeetmete pakkumisse. Enamik riike võttis kasutusele mõne konkreetsema kriisimeetme (töötushüvitise perioodi pikendamine, aktiivsete meetmete osutamise mahu suurendamine, uute aktiivsete meetmete väljatöötamine jne), et peatada töötuse määra kasvu, lühendada töötuse perioodi kestust, vähendada töötusest tingitud kvalifikatsiooni ja oskuste aegumist jne (Lauringson 2012, 248).

Töötuskindlustus kuulub passiivsete tööturumeetmete hulka. Passiivseteks tööturumeetmeteks loetakse toetuste ja abirahade maksmist, ehk olukorda kus töötaja ise ei pea peale töö otsimise midagi tegema. Aktiivsete tööturumeetmeteks loetakse kõiki tegevusi, mis on seotud töötaja otsese tagasi suunamisega tööturule ehk töötute koolitamine, hädaabitöödele

suunamine, stardiraha andmine, palgatoetustega tööle suunamine (Lasn 2013, 55). Oluline on muuta aktiivses tööturupoliitikas osalemine töötule kohustuslikuks ning arendada ka siinkohal selle järelvalvet. Aktiivsete tööturumeetmete rakendamine on tähtsaim osa töötule suunamisel tagasi tööjõuturule (Venn 2012, 30).

Töötuskindlustus on sageli kohustuslik kindlustusliik. Töötuskindlustuse kohustuslikkust põhjendatakse enamjaolt tuleviku määramatusega, sest kuigi tööpuuduse üldine tase võib olla prognoositav, ei ole konkreetse inimese töötuks jäämine mingil kindlal aastal ennustatav. Kui töötuskindlustus oleks vabatahtlik, siis inimesed kellel on suurem oht lähitulevikus töötuks jääda valiksid töötuskindlustuse ning kõrgema sissetulekuga inimesed koguks pigem ise sääste. Antud olukord soodustaks negatiivset valikut ning tooks esile mitmeid vastuolusid. Soomes, Rootsis ja Taanis on näiteks töötuskindlustus vabatahtlik, kuid sellest hoolimata on enamus töötajatest töötuskindlustuse süsteemiga liitunud. Samuti on neis riikides kõigile töötutele tagatud riiklik baaskaitse ehk sisuliselt on töötuskindlustus täiendav kindlustus töötuse riski suhtes (Ibid).

Töötuskindlustus on selline kindlustusliik, mida erasektor ei paku. Põhjusi võib välja tuua mitmeid. Esiteks sõltub teatud hetkel olev töötuse tase suuresti riigi majanduspoliitilistest otsustest ning esmajoonel tööturu poliitikast. Teiseks on kindlustatud indiviide võimalik kokkuleppel tööandjaga koondada. Kolmandaks on inimesel võimalik mõjutada oma töötuse kestus sõltuvalt sellega kui aktiivselt ta tööd otsib (Soosaar 2012, 669).

Töötuskindlustus asub tööpoliitika ja sotsiaalse kaitse poliitika ristteel. Sotsiaalse kaitse rollis on töötuskindlustuse ülesandeks tagada piisav asendussissetulek, et tasakaalustada töötule ja tema pere tulusid ning tarbimisvõimalusi töötuse perioodil. Samas peab töötuskindlustus tööpoliitika rollis aitama kaasa tööle tagasipöördumisele. Väga raske on leida tasakaalu sotsiaalse kaitse ja tööpoliitika vahe. Näiteks kui töötuskindlustushüvitised on liiga kõrged võib see viia töötaja loobumiseni uue töö otsimisel ning sellisel juhul kaotaks tööpoliitika roll oma funktsiooni. Juba üle kümne aasta tagasi on Blondal ja Pearson öelnud: "Aidates töötuid, võib see tekitada olukorra, kus töötute arv hoopis kasvab" (Howell, Rehm 2009, 61).

Üks enim arutluse all olnud teemasid kriisiperioodil on töötushüvitiste süsteemi helduse küsimus, eelkõige küsimus, kas majanduslanguse tingimustes võiks töötushüvitiste süsteem olla heldem kui majanduskasvu ajal. Olulisim teooria, millega saab käsitleda töötushüvitiste mõju tööturu väljunditele, on otsimisteooria. Antud teooria kohaselt on

töötushüvitistel hüvitisesaajatele mittestimuleeriv mõju, mis tähendab, et suurema hüvitise või pikema hüvitise maksmise perioodi puhul on töötute tööle liikumine pärsitud ja töötuse periood pikeneb, ning kokkuvõttes tõstab see töötuse määra. Samas võib otsimisteooria edasiarenduste kohaselt olla töötushüvitistel ka positiivseid mõjusid tööturu väljunditele. Samuti ei ole otsimisteooria kontekstis üheselt selge, kuidas muutub töötute tööturukäitumine ja töötushüvitiste mõju erinevas majandusolukorras (Lauringson 2012, 248).

Järgnevat peatükki toob autor välja töötuskindlustuse nii positiivsed kui ka negatiivsed mõjud.

1.2. Töötuskindlustuse positiivne mõju

Töötuskindlustuse põhiliseks eesmärgiks on pakkuda sotsiaalset kaitset töötuse riski korral. Peamiselt on selleks asendussissetuleku kindlustamine töötuse ajal, mis võimaldab inimesel otsida just endale sobivat ning oskustele vastavat tööd. Lisaks on oluline, et inimestel säiliks nende vara töötuse ajal ning et hüvitis võimaldaks inimestel jätkuvalt tarbida. Eriti tähtsad on hüvitised just väiksemate sissetulekutega majapidamistele, kus säästude osakaal on väike ning vaesuse risk suurem (Moffitt, 2014, 1). Samas leiavad Howell ja Rehm oma töös (2009, 67), et töötusest jällegi väljuvad kõrgema sissetulekuga inimesed aeglasemalt, kuna nemad on töö otsimisel üldjoontes valivamad.

Hüvitise saamise võimalus muudab töölt lahkumise kergemaks, võimaldab otsida sobivaimat tööd ega sunni kinni haarama esimesest tööpakkumisest. See võib lühiajaliselt küll töötust suurendada, ent kui inimesel õnnestub pikema otsinguperioodi tulemusena leida meelepärasem töö, väheneb ka hilisem töötusjäamise tõenäosus (Leetmaa et al 2004, 22).

Leitakse, et on oluline töötut kiire naasmine tööhõivesse, kuna pikaajaline tööturult eemalolek vähendab töötut motiveeritust töötada. Kuid kui töötut aktsepteerib madalama kvaliteediga töökoha, mis ei vasta tema enda eelnevale töökogemusele või teadmistele on suurenev risk jääda uuesti töötuks (Lauringson 2012, 170). Lisaks kui töötut töötab enda erialale ja eelnevatele kogemustele mitte vastaval töökohal on tõenäoline, et eelnevad teadmised ja oskused ununevad ning uuesti oma erialasele tööle naasmine võib olla raskendatud.

Oursi ja Vodopivec'i empiiriline uurimus ei kinnita, et kui töötut valib ajutiselt madalama kvalifikatsiooniga töö, et naasta tööhõivesse, ei avalda see negatiivset mõju tema

edasisele karjäärile ja tööturu käitumisele (2006, 22). Samas mõnedes teistes uurimustes on leitud statistiliselt olulist positiivset seost hüvitise suuruse ja töötus järgse töökoha kvaliteedi vahel (Soosaar 2012, 670).

Heldemad töötuskindlustuse hüvitised võivad leevendada piiranguid tööotsimisel ja nii viisi suurendada töötusjärgse töö kvaliteeti (kõrgem palk, pikem hõive kestus, parem sobivus töökoha nõuete ja töötaja oskuste vahel jne). Seetõttu võivad töötuhüvitised pigem toetada tööotsinguid kui motiveerida jääma töötusesse (Lauringson 2012, 250). Samuti leiavad ka Howell ja Rehm (2009, 90), et heldemad töötuskindlustushüvitised tõstavad ka üldisemas plaanis elatustingimusi, võimaldades töötutel leida endale sobivam töö ning vähendavad seeläbi võimalust inimesel jääda uuesti töötuks.

Lauringson leiab (2012, 250), et kõrge töötuse korral on mõistlik suurendada või pikendada töötushüvitisi, kuivõrd heaoluefekt on sellisel juhul tõenäoliselt positiivne. Töötuskindlustuse osatähtsus majanduslanguse ajal on väga kõrge, et vältida negatiivseid kõrvalmõjusid, nagu madal tarbimine, mis omakorda süvendab langust. Sarnaselt Lauringsoniga toovad Howell ja Rehm (2009, 79) välja, et hüvitiste heldust peegeldavad paljuski poliitilised otsused ning et pakkuda inimestele tugevamat turvatunnet kriisi ajal, tuleks suurendada kõrge töötuse korral töötuskindlustushüvitisi.

Töötuskindlustus hõlmavad endas ka erinevaid koolitus- ja õppeprogramme, mis võimaldavad inimestel enda teadmisi ja oskusi täiendada. Lisaks hoiavad need programmid inimesi konkurentsivõimelistena, aidates inimestel omanda uusi teadmisi või täiendada enda oskusi valitud alal. Lauringsoni (2012, 248) hindamistulemused näitavad, et aktiivsetesse meetmetesse suunatud töötutel väheneb töötusest tööle liikumine just enne aktiivse meetme algust ning aktiivses meetmes osalemise ajal.

1.3. Töötuskindlustuse negatiivne mõju

Töötuskindlustushüvitiste maksmine avaldab mõju nii indiviidide kui ka ettevõtete tööturukäitumisele. Töötuskindlustus võib mõjutada kindlustatud töötajaid muutma oma käitumist viisil, mis suurendab tõenäosust, et neil tekib õigus hüvitist saada. Näiteks võivad inimesed töötuskindlustuse olemasolul kergemini aktsepteerida enda koondamist või otsida tööd kauem kui kindlustussüsteemi puudumisel. Tööandjad seevastu võivad töötajaid

kergemini tööle võtta ja vallandada, kuna töötuskindlustussüsteem asendab nende sotsiaalset vastutust. Teisisõnu kätkeb töötuskindlustussüsteem endas nn moraaliriski (Leetmaa et al 2004, 22).

Kõrged ja pikka aega makstavad hüvitised vähendavad töötamise aktiivsust ja teevad inimesed uue töökoha vastuvõtmisel valivamaks, mille tulemusena võib töötuse kestus pikeneda. Oluline on leida tasakaal töötuskindlustushüvitiste ja palga taseme vahel. Kui lõhe palga ja töötuskindlustushüvitiste vahel on väiksem, vähendab see enamjaolt motivatsiooni otsida tööd või asuda tööle (Venn 2012, 7). Samas arvavad Howell ja Rehm (2009, 67), et asendusmäära ja töötuse vahel puudub korrelatsioon, millest võib järeldada, et antud muutujate vaheline seos puudub ning kõrgemad asendusmäärad ei suurenda töötuse määra.

Olemasolev töötuskindlustussüsteem ei pruugi olla ka just parim. Vähendamaks moraali riski võiks rakendada kohustuslikke säästukontosid töötuskindlustuses. Kuna kontoga on võimalik jääda defitsiiti, siis olemasoleva süsteemiga võrreldes töötute toimetulek ei halveneks. Samas peaks inimeste töötamise motivatsioon olema parem, sest konto ülejääk lisandub pensionile. Tulude tegelik ümberjaotuse maht kontodega süsteemi rakendamisel kahaneb, sest riik toetab vaid neid, kes jäävad oma kontodega defitsiiti (Soosaar 2012, 681).

Michelacci ja Ruffo (2014) leiavad, et erinevatele vanusegruppidele tuleks töötuskindlustuse puhul läheneda individuaalselt. Kuna esiteks on erinevatel vanusegruppidel erinev töötamise aktiivsus ning teisalt on ka risk erinev. Nimelt puuduvad noortel säästud ning töötuks jäämine võib mõjutada nende heaolu ning tarbimist rohkem.

Pikalt tööturult eemal olnud inimestel on suhteliselt raske tööturule naasta ning taas kohaneda töölkäimise harjumusega. Mida pikema perioodi jooksul hüvitisi makstakse, seda suurem on võimalus, et kõrge määraga töötushüvitised vähendavad liikumist töötusest tagasi tööturule. Suurimaks probleemiks ongi pikaajaline ehk üle aastane töötus, kuna pikaajaliselt tööta olnud inimesed unustavad reeglina oma eelneva tööoskuse ning pikaajalise sotsiaalse tõrjutuse tõttu väheneb ka nende motivatsioon tööd otsida. Ühiskonna seisukohalt nõuab pikaajaline töötus olulisi lisainvesteeringuid toetamiseks nii isiku passiivset kohanemist kui tema aktiivset arenguvõimet (Leetmaa et al 2004, 21)

Töötuskindlustushüvitise saamise kestel ei tohi töötada, sama kehtib ka töötaja abiraha korral, kuid et selle summa on väga väike, siis on ka efektiivne maksumäär väiksem. Probleemiks võib osutuda see, et inimene kaotab kogu töötuskindlustushüvitise ka siis kui minnakse tööle väikese koormusega, seega pärsitakse töötusest tööle siirdumist osalise

tööajaga tööle. See võib aga pikendada töötuse kestust ja kokkuvõttes suurendada töötust, sealhulgas pikaajalist töötust (Võrk, Paulus 2006, 26).

Eesti näitel on mitmeid juhtumeid, kus töötud saavad Eestis töötuskindlustushüvitisi, kuid tegelikkuses töötavad mitteametlikult näiteks Soomes ning saavad selle näol lisatulu. Siinkohal on oluline mõista, et töötuskindlustuse maksmise kestel töötamise mitte lubamine on viinud paljud inimesed mitteametliku lisatulu teenimisele (Leetmaa et al 2012, 72).

Otsustavaks töötuskindlustuse hüvitiste suuruse ja kestuse üle on oluline arvestada nii negatiivsete kui positiivsete mõjudega. Töökaotanud inimestele on siiski esmatähtis pakkuda asendussissetulekut, mis võimaldaks osta vähemalt toitu ning kanda igapäevaseid kulusid. Töötuskindlustuse hüvitiste helduse vähenemisel süveneks vaesusrisk ning sellest väljumine oleks kindlasti keerulisem nii riigile kui indiviidile.

2.TÖÖTUSKINDLUSTUS EESTIS JA TEISTES OECD RIIKIDES

2.1 Organisatsioonid Eestis

1992. aastal alustati Eestis töötü abiraha maksmist, kuid abiraha tase oli püsivalt madal, mis jäi ka alla toimetuleku piiri. Eesti Töötukassa loodi 2002. aastal, mil käivitus töötuskindlustus ning kehtestati töötuskindlustusmaks. Alates 2003. aastast hakati välja maksma töötuskindlustushüvitisi. Töötuskindlustusega tegeleb Eestis Töötukassa ning Maksu- ja Tolliamet, kes kontrollib makse tasumise õigsust ning tegeleb järelvalvega (Töötukassast).

Töötukassa on sotsiaalministeeriumi haldusalas olev valitsusasutus, kelle peaesmärgiks on Eesti tööturupoliitika elluviimine ja töötuskindlustuse korraldamine, tuginedes samal ajal asjakohastele õigusaktidele. Töötukassa on avalik-õiguslik isik, mida juhib kolmepoolsuse põhimõttel moodustatud nõukogu, kuhu kuuluvad Tööandjate Keskliidu, Ametiühingute Keskliidu ja Valitsuse esindajad. Töötukassa tähtsaim ülesanne on töötajatele, tööotsijatele ja tööandjatele kiiresti muutuval tööturul turvatunde pakkumine: abistamine nii töö kui töötaja leidmisel ning kindlustushüvitiste maksmine ja tööturuteenuste osutamine (Eesti Töötukassa Arengukava 2015-2017, 2014, 3).

Töötukassa eesmärgiks on aidata kaasa tööealise elanikkonna võimalikult kõrgele tööhõivele ning pikaajalise töötuse ja tööturult tõrjutuse ennetamisele. Ennetustöö esimeseks sammuks võiks olla haridussüsteemi parem vastavusseviimine tööturu vajadustega, kaasates sellesse protsessi veelgi rohkem tööturu osapooli ja rakendades sihipäraseid meetmeid noorte töötuse vähendamiseks (Ibid).

Eestis kontrollib makse tasumise õigsust Maksu- ja Tolliamet. Vajaduse korral määrab tasumisele või tagastamisele kuuluva makse suuruse, nõuab selle sisse maksukorralduse seaduses sätestatud korras ning rakendab seadusega lubatud sunnivahendeid, et sundida rikkuja kohustuse täitmisele (Töötuskindlustuse seadus § 42 lg 4).

2.2 Töötushüvitised Eestis

Eesti sotsiaalkaitse süsteemis pakuvad esmast kaitset töötusriski korral töötuskindlustushüvitis ja töötutoetus. Töötusriski hüvitiste erijuhtudeks võib pidada ennetähtaegset vanaduspensionit, abikaasatasu ja Riigikogu liikme hüvitist, mis on suunatud teatud kitsa sihtrühma kaitsele töötusriski olukorras. Lisaks pakuvad kaitset koondamishüvitised (Leetmaa et al 2012, 34).

Töötuskindlustuse ülesandeks on kindlustada inimesele töötuse ajal piisav sissetulek, mis tagaks majandusliku toimetuleku ning võimaldaks otsida sobivat tööd. Paraku on töötuks jäämise põhjuseid mitmeid ning seetõttu on jagunenud töötuskindlustushüvitise tüübid kolmeks.

Töötuskindlustus katab Eestis kolme tüüpi hüvitisi (Maksu- ja Tolliamet):

1. Töötuskindlustushüvitis (hüvitis töötule), mille eesmärk on kindlustatule töötuse korral tööotsingute ajaks kaotatud sissetuleku osaline kompenseerimine.
2. Tööandja maksejõuetuse hüvitis, mille eesmärk on töötaja nõuete kaitse tööandja maksejõuetuse korral.
3. Kollektiivse koondamise hüvitis, mille eesmärk on töötajale töölepingu ülesütlemise ja avalikule teenistujate teenistussuhte lõpetamise hüvitamine koondamise korral.

Töötuskindlustus on Eestis sundkindlustusliik ning õigus töötuskindlustushüvitisele on vaid neil isikutel, kes on teinud töötuskindlustusmaksid ning töötuna arvele võtmise hetkel on viimase 36 kuu jooksul vähemalt 12 kuud töötuskindlustusstaaži. Hüvitisele ei ole õigust isikutel, kes ei ole teinud töötuskindlustusmaksid ning lisaks veel mõned ametikohad, näiteks: füüsilisest isikust ettevõtjad, riigikogu liikmed, omavalitsuse volikogu liikmed, kohtunikud jne (Töötuskindlustuse seadus § 6 lg 2).

Järgnevas kahes alapeatükis kirjutab autor lähemalt töötuskindlustushüvitistest ja töötutoetustest Eestis.

2.2.1 Töötuskindlustushüvitis Eestis

Töötuskindlustushüvitise suuruse arvutamiseks leitakse kõigepealt kindlustatu ühe kalendripäeva keskmine töötasu. Arvesse lähevad viimasele kolmele töötamise kuule eelnenud üheksal töötamise kuul makstud tasud, millelt on kinni peetud töötuskindlustusmaksed. Nende üheksa kuu tasude summa jagatakse 270ga ning tulemusena saadakse ühe kalendripäeva keskmine töötasu (Töötuskindlustuse seadus § 9 lg 1).

Hüvitis määratakse 180-360 kalendripäevaks. Hüvitisel on nii ülem-ja alammäär, mis 2015. aasta seisuga jääb vahemikku 6,40-38,67 eurot päevas. Hüvitise maksimumsuurus on vastavalt esimesel 180 töötuse päeval 50% ja 180-360 töötuse päeval 40% kolmekordsest Eesti keskmisest ühe kalendripäeva töötasust. 2015. aastal on hüvitist võimalik saada esimesel sajalt päeval maksimaalselt 38,67 eurot päevas, alates 101. päevast 30,94 eurot päevas. Töötuskindlustushüvitist on 2015. aastal võimalik saada maksimaalselt 1198 eurot ja 77 senti kuus. Minimaalne töötuskindlustushüvitis on käesoleval aastal 183 eurot ja 52 senti kuus (Töötukassast).

2011. aastal viidi Eesti töötuskindlustussüsteemi sisse oluline muudatus, kus oli välja toodud, et töötul tuleb pärast kahekümnendat töötuse nädalat nõustuda tööpakkumistega, sõltumata töötaja elukutsest või kvalifikatsioonist, kui palk on suurem kui töötuskindlustushüvitis. 2003/2004 aasta määratlus arvestas sobiva töö leidmiseks ennekõike töötaja kutse kvalifikatsiooniga ja eelneva töökogemusega (Venn 2012, 23)

Inimesel kellel lõpetatakse töötuskindlustushüvitis ja toetuse maksmine on õigus olla jätkuvalt töötuna arvel ning saada talle vajalikke tööturuteenuseid, mis aitaks tal uuesti tööle naasta. Selleks võib olla näiteks karjäärinõustamine, tööturukoolitus ja tööpraktika (Ibid).

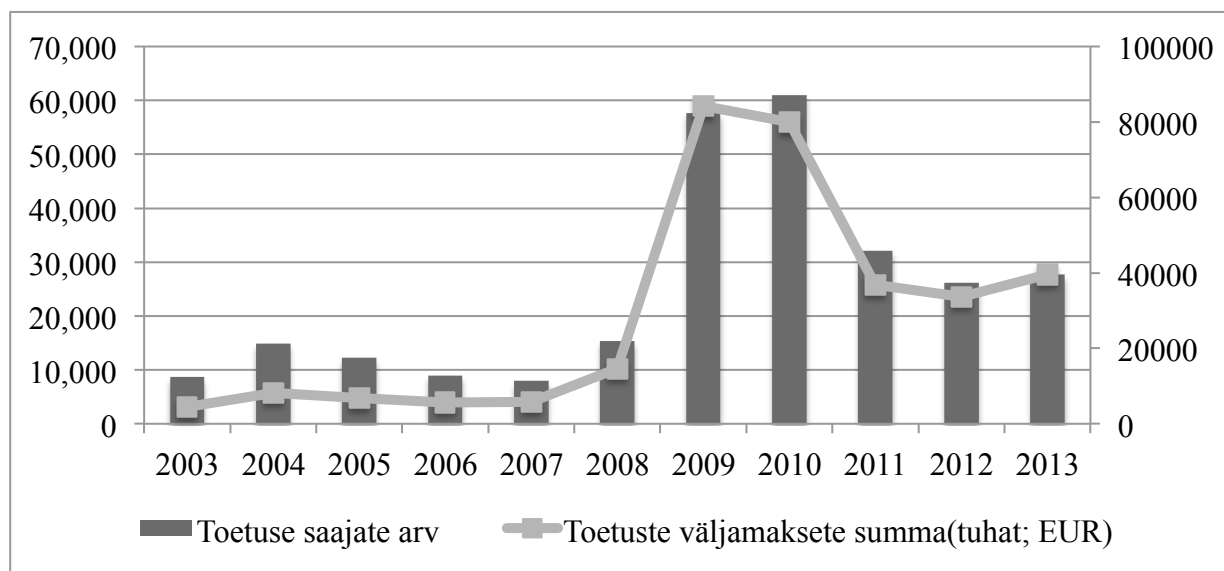
Töötuskindlustushüvitise maksmise periood sõltub töötaja kindlustusstaazist (Töötukassast):

1. Vähem kui 56 kuud (4 aastat ja 8 kuud), määrab töötukassa kindlustatule hüvitise 180 kalendripäevaks;
2. 56-110 kuud (4 aastat ja 8 kuud kuni 9 aastat ja 2 kuud), määrab töötukassa kindlustatule hüvitise 270 kalendripäevaks;
3. 111 kuud (9 aastat ja 3 kuud) või enam, määrab töötukassa kindlustatule hüvitise 360 kalendripäevaks.

Kui kindlustatu saab hüvitise maksmise ajal vanaduspensioni ealiseks, määratakse talle töötuskindlustushüvitis kuni vanaduspensioniiikka jõudmise kuupäevani (Töötukassast).

Joonisel 1 on välja toodud 2003-2013 aastatel hüvitistesaaajate arvud ning väljamaksete summad. Alates 2003. aastast hakati Eestis välja maksma töötuskindlustushüvitisi, ning peale 2004. aastat on näha väljamaksetes mõningat langust. Suurimat tõusu väljamaksete suurustes ja toetuste saajate arvus on näha just 2008-2010, mis oli tingitud suurenenud tööpuudusest majanduskriisi ajal, kus paljud ettevõtted pankrotistusid ning suurenes koondamine. Kõige rohkem oli toetuse saajaid 2010.aastal ning kõige rohkem väljamakseid tehti 2009. aastal.

Joonis 1. Töötuskindlustushüvitiste saajate arvud ja väljamaksete summad 2003-2013 Eestis

Allikas: *Toetused ja hüvitised*, autori arvutused

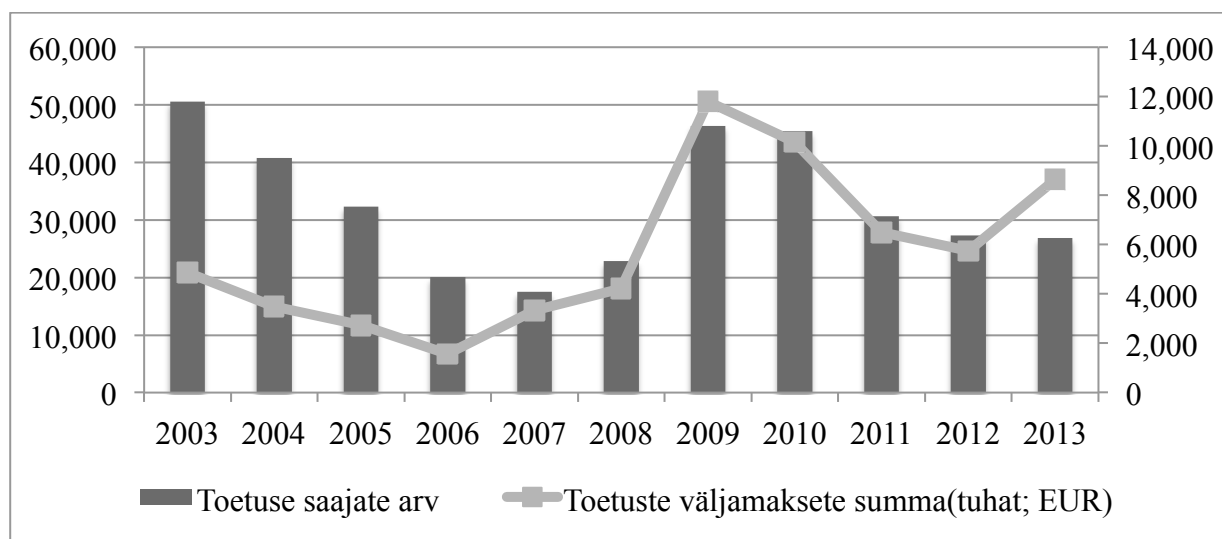
2.2.2 Töötutoetus Eestis

Töötutoetusele on õigus isikul, kes töötuna arvelevõtmisele eelnenud 12 kuu jooksul on olnud hõivatud tööga või tööga võrdsustatud tegevusega (töötamine töölepingu alusel või avalikus teenistuses; töötamine töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud

võlaõigusliku lepingu alusel; füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine; õppimine õppeasutuse päevases õppevormis või täiskoormusega õppes, juhul kui õpingud on lõpetatud; ajateenistuskohustuse täitmine; abikaasatasu saamine välisteenistuse seaduse alusel) vähemalt 180 päeva (Pettai, Lelumees 2012, 25).

Toetuse päevamäär 2015. aasta seisuga on 4,1 eurot. Töötutoetus määratakse kuni 270 päevaks. Samal ajal ei ole võimalik saada nii töötuskindlustushüvitist kui töötutoetust. Töötutoetus süsteemil on toetav roll töötuskindlustussüsteemi toimimisele. Töötutoetust ja töötuskindlustushüvitist makstakse kokku kuni 270 päeva (Töötukassast).

Joonisel 2 on näha, et 2003., 2009. ja 2010. aastal on töötutoetuste osakaal suhteliselt suur. Samas 2006. ja 2007.aastal näitasid töötutoetuste saajate arv kui ka väljamaksete summad langusfaasi, mis tulenes majandusbuumist antud aastatel. Samas on majanduskriisi aastatel 2008-2011 näha ka suurenenud töötutoetuste osakaalu, mis oli tingitud suurenenud töötute arvust.

Joonis 2. Töötutoetuse saajate arvud ja väljamaksete summad 2003-2013 Eestis

Allikas: *Toetused ja hüvitised*, autori arvutused

2.3 Töötuskindlustuse makse Eestis

Töötuskindlustust rahastatakse kindlustatute (töötajate) ja tööandjate töötuskindlustusmaksetest. Töötuskindlustuse määrad on aastatel 2002-2015 olnud varieeruvad, muudetud on nii töötaja kui ka tööandja töötuskindlustusmakse määrasid. Tabelist 1 on näha, et nii tööandja kui ka töötaja kindlustusmaksede määrad on muutunud sarnaselt. Suurem maksukoormus on töötaja kanda ning kui on tõstetud töötaja maksumäärasid on seda tehtud ka tööandja maksumääradega. Töötaja töötuskindlustusmakse määr oli kõrgeim 2,8% 2009. aastal ning madalaim 0,6% 2006-2009 aastatel. Sarnast tõusu ja langust on näidanud ka tööandja töötuskindlustuse määr, mis oli madalaim 0,9% 2006-2009 ning kõrgeim 1,4% 2009. aastal. Erakordne aasta oli 2009, kus töötute arvu kiire kasvu ajal muudeti määrasid kaks korda, selle põhjuseks oli majanduskriisi ajal ootamatult kasvama hakanud kulutused. 2012. aastal oli olukord küll juba stabiliseerunud, kuid töötuskindlustusmakse määrasid veel ei langetatud, kuna reserve tuli hakata kasutama ka aktiivsete tööturupoliitika rakendamiseks, et pakkuda inimestele parimat sotsiaalset kaitset. Eelnevalt kasutati selleks riigieelarvet (Lauringson 2012, 64).

Tabel 1. Töötuskindlustusmaksede määrad 2002-2015

Töötuskindlustusmakse määr	2002-2005	2006-2009	2009 juuni	2009 august	2013	2014	2015
Töötaja töötuskindlustusmakse määr	1,00%	0,60%	2,00%	2,80%	2,00%	2,00%	1,60%
Tööandja töötuskindlustusmakse määr	0,50%	0,30%	1,00%	1,40%	1,00%	1,00%	0,80%
Töötuskindlustusmakse määr kokku	1,50%	0,90%	3,00%	4,20%	3%	3%	2,40%

Allikas: *Töötuskindlustusmakse*, autori arvutused

2013. aastal langetati töötuskindlustusmakse määra, kuna majanduslik olukord oli selleks ajaks hakanud stabiliseeruma ning Töötukassa reservid on saavutanud tasakaalu. 2013. aastal kehtestati töötuskindlustusmakse määraks 3%, millest 1% kannab tööandja ning 2% töövõtja. Töötuskindlustusmakse määr on aastatel 2002-2013 jäänud vahemikku 0,90%-4,20%.

2015. aastal on töötuskindlustusmakse määraks 2,40%, millest 1,60% kannab töötaja ning 0,80% tööandja. Töötukassa nõukogu esimehe Peep Petersoni sõnul tuleneb muudatus võimest katta töövõimereformi vajadused ning jätkata mõistlikus mahus reservide kogumist. Nõukogu vaatas enne otsuse tegemist läbi ka võimalikud kriisistsenaariumid ning jõuti järeldusele, et töötuskindlustuse vahenditega saadakse hakkama ka keerulisematel aegadel. Uue maksemääraga on 2015.aastal töötuskindlustuse kogutulud 152,4 miljonit eurot ning töötuskindlustuse kulud 126 miljonit eurot (Töötukassa nõukogu...).

Töötuskindlustus on sundkindlustuse liik ning töötuskindlustuse makset peavad maksma kõik töötajad, kuid sellegipoolest on mitmeid erandeid, kes töötuskindlustust maksma ei pea. Töötuskindlustusmakset ei pea maksma (Töötukassast):

1. Töötajad, kes on jõudnud vanaduspensioniiikka.
2. Töötajad, kellele on määratud ennetähtaegne vanaduspension.
3. Füüsilisest isikust ettevõtjad.
4. Notarid, kohtutäiturid, vandetõlgid või muud avalik-õiguslikku ametit pidavad sõltumatud isikud.
5. Vabakutselised loovisikud.
6. Juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani, kellele ei laiene töölepingu seadus, ehk nad ei saa tasu töölepingu alusel.
7. Vabariigi President, Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse liikmed, kohaliku omavalitsuse volikogude liikmed, kohtunikud, õiguskantsler, riigikontrolör

2.4 Töötuskindlustus OECD riikides

Riikide sotsiaalse kaitse mudelid, sealhulgas töötuskindlustussüsteemid, erinevad üksteisest oluliselt sõltuvalt ajaloolistest, kultuurilistest ja poliitilistest mõjutustest, mistõttu ei ole olemas ühte rahvusvaheliselt tunnustatud mudelit (Leetmaa, et al 2004, 10). Antud alapeatükk annab ülevaate, kuidas erinevad üksteisest OECD riikide töötuskindlustuse

süsteemid ning lisaks analüüsime lisas 1 välja toodud järgmisi näitajaid: hüvitise asendusmäär ja töötuskindlustushüvitiste maksimaalne maksmise kestus. Perioodiks on aastad 2006-2012 ning vaadeldavateks riikideks on: Austraalia, Austria, Belgia, Kanada, Tšehhi, Taani, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Island, Iirimaa, Itaalia, Jaapan, Lõuna-Korea, Luksemburg, Holland, Uus-Meremaa, Norra, Poola, Portugal, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania, Šveits, Rootsi, Türgi, Suurbritannia, USA, Tšiili ja Iisrael.

2.4.1 Üldine lühiülevaade

Kõikides OECD riikides on õigus töötuskindlustushüvitisele inimestel, kes pole lahkunud töölt vabatahtlikult ning on töötuna arvele võetud kohalikus töötukassas. Lisaks on kõikides OECD riikides nõutud töötuskindlustushüvitise saamise perioodil tegeleda aktiivselt töö otsimisega, ent kuidas seda nõuet täidetakse on jällegi riigiti väga erinev (Venn, 2012).

Samuti erinevad nõuded eelnevale tööstaaži pikkusele, mis enamjaolt on 6 kuud viimase aasta jooksul või 12 kuud viimase kahe aasta jooksul. Süsteemides on ka erandeid näiteks Austraalia ja Uus-Meremaa, kus ei ole töötuskindlustushüvitise saamiseks eelnev tööstaaž määrav.

Kõige karmimad hüvitise saamise eeldused on Slovakkias, kus töötuskindlustushüvitise saamiseks on nõutav eelnev 3 aastane tööstaaž. Eestis on vastava kriteeriumi alusel nõutud viimase 36 kuu jooksul vähemalt 12 kuud tööstaaži. Huvitava erandina on näiteks Belgia, kus eelneva tööstaaži nõue kasvab vanusega, näiteks 36-49 aastased peavad hüvitise saamise eelduseks viimase 27 kuu jooksul olema tööga hõivatud 468 päeva (Venn 2012, 24).

Kõigis OECD riikides hakatakse hüvitisi välja maksuma 1-14 päeva jooksul peale töötuks arvele võtmist (Moffitt 2014, 3).

Austrias, Bulgaarias, Tšehhis, Taanis ja Leedus saab töötu ka siis hüvitisi kui töö on kaotatud enda süül või lõpetatud vabatahtlikult. Eestis näiteks ei ole töötul õigust töötuskindlustushüvitistele kui töölt on lahkunud vabatahtlikult, kuid kui töötu registreerib ennast töötuks ning otsib aktiivselt tööd ning suudab ka seda tõendada ja on eelnevalt

töötanud vähemalt 180 päeva on tal õigus töötuskindlustushüvitistele (Venn 2012, 36).

OECD riikides erinevad ka nõudmised töötule töö aktsepteerimiseks. Eestis on töötul kohustus peale 21. töötuse nädalat aktsepteerida ka töö, mis ei pruugi vastavuses olla töötuhariduse või eelneva töökogemusega, kui palk on suurem kui töötuskindlustushüvitis. Sarnaselt on ka Austraalias, Taanis, Saksamaal, Ungaris, Iirimaal, Uus-Meremaal, Norras ja Poolas, kus töötajad peavad olema valmis vastu võtma iga sobiva töökoha isegi, kui see ei kattu eelneval töökogemusel või omandatud erialaga. Kuid on ka riike, kus töötul ei pea aktsepteerima tööd, mis ei vasta nende eelnevale töökogemusele ja haridusele, näiteks: Kreeka, Leedu ja Türgi (Venn 2012, 40).

Erinevad ka nõudmised pakutava töö geograafilisele asukohale. Selle kohaselt on kõige karmimad reeglid Tšehhis, Norras, Rumeenias ja Slovakkias, kus tuleb aktsepteerida ka töö enda elukohast kaugemal. Küll, aga on Rumeenias ja Slovakkias maksimum distantsiks elukohast määratud 50 kilomeetrit. Eestis võib töötaja keelduda tööst, kui päevas kulub tööle sõiduks rohkem kui 2 tundi või kui reisi maksumus ületab 15 % kuupalgast (Venn 2012, 42).

Töötamise aktiivsust ei ole vaja eraldi tõendada Kreekas, Itaalias, Poolas ja Rootsis. Teistes OECD riikides on tõendamine nõutud. Eestis võib tõendada töötamise aktiivsust ka erandina telefoni või arvuti teel, kuid mitte vähem kui kord kuus (Ibid).

Töötul kaotab töötuskindlustushüvitised Kreekas, Iirimaal, Itaalias, Luksemburgis, Portugalis, Rumeenias, Slovakkias, Sloveenias, Türgis ja USA-s, kui ta ei aktsepteeri tööpakkumist või keeldub osalemast aktiivsetel tööturu meetmetel. Eestis peatatakse töötuskindlustushüvitiste maksmine, kui töötul keeldub pakutavast tööst mõjuva põhjuseta (Ibid).

Enamikes OECD riikides sõltub töötuskindlustuse hüvitise suurus eelnevast teenistusest. Töötuskindlustuse helduse mõõtmisel kasutatakse tihti asendusmäära, mis on suhe töötuskindlustuse hüvitise ja töötasu vahel (Ibid).

Lisaks järgnevas alapeatükis käsitletavale asendusmäärale vaadeldakse viimases alapeatükis töötuskindlustuse kestuse erinevusi OECD riikides.

2.4.2 Asendusmäär

Üks levinuimaid töötuskindlustuse näitajaid süsteemide iseloomustamisel on asendusmäär. Netoasendusmäär näitab netosissetulekut mittetöötamise korral võrreldes netosissetulekuga töötamise korral. Kui olukord A tähistab mittetöötamist ja olukord B tähistab töötamist, siis netoasendusmäär (NRR) avaldub järgmiselt:

$$NRR = y_{netA} / y_{netB}$$

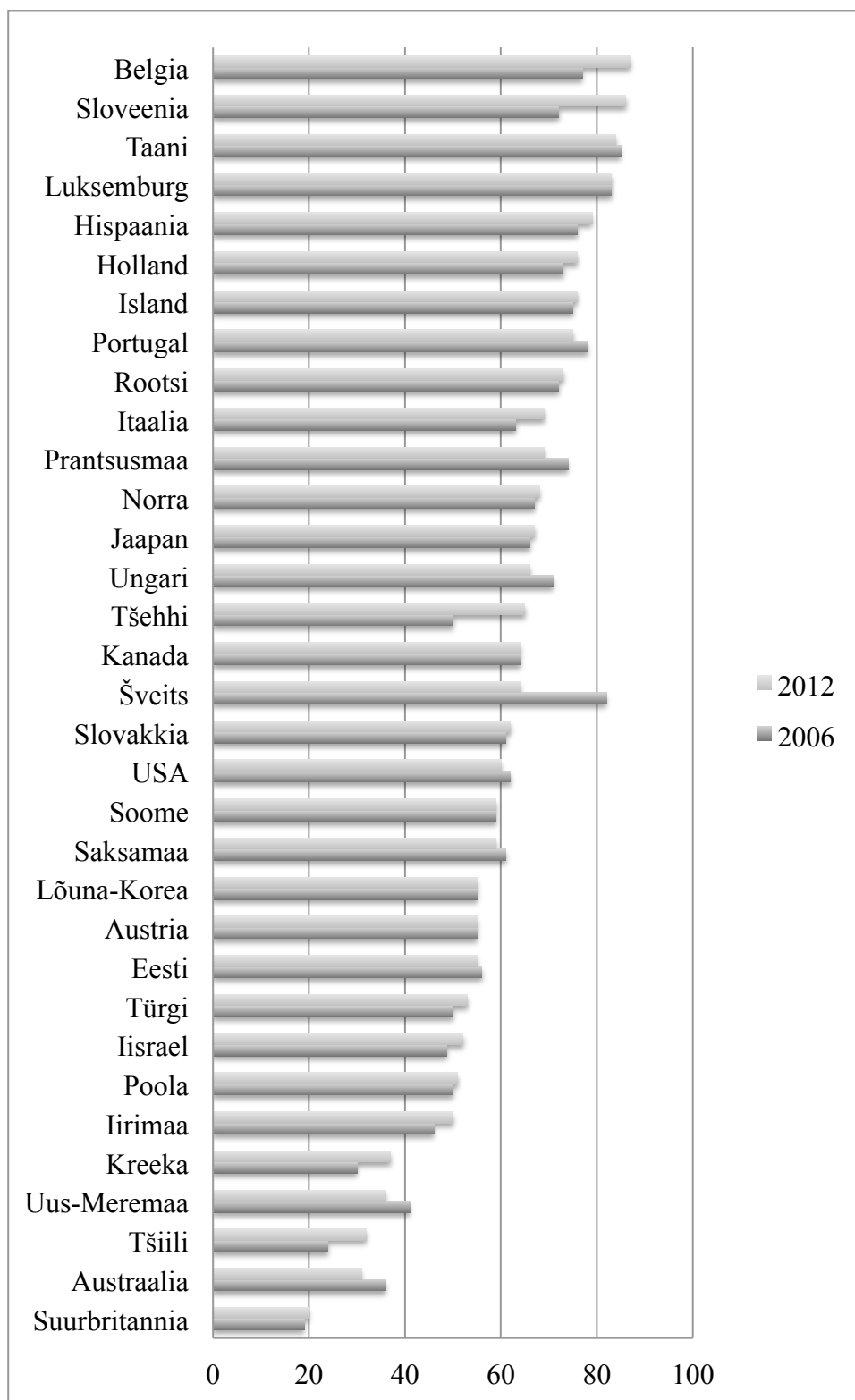
Netoasendusmäära arvutatakse nii ettepoole vaatavana kui tahapoole vaatavana. Esimesel juhul leitakse NRR, kui inimene siirdub toetustelt tööle teatud töötasuga.

Teisel juhul vaadatakse, milline on inimese sissetulek sotsiaaltoetustest võrreldes möödunud töötasuga. Esimesel juhul on vaja teha eeldused inimese tulevase palga kohta, teisel juhul on vajalik sageli teha eeldused inimese sotsiaalkindlustusstaaži kohta (Vörk, et al 2010, 17). Jooniselt 3 on näha, et kõige kõrgemad asendusmäärad 2012. aastal on Sloveenias, Belgias ning Taanis. Lisas 1 välja toodud tabeli põhjal on näha ka, et suurim asendusmäär oli 2006. aastal Taanis 78 protsenti keskmisest palgast ning aastatel 2006-2012 võrreldes teiste riikidega on asendusmäära suurus tunduvalt kõrgem.

Lisaks Taanile paistavad silma oma kõrgete hüvitiste poolest ka Soome, Holland, Šveits, Iirimaa ja Norra. Väikseim asendusmäär on tabeli andmete põhjal Suurbritannias 2006. aastal 19 protsenti keskmisest palgast.

Teiste mitte nii heldete riikidena võib välja tuua Tšiili, Kreeka, Ungari ja Slovakkia. Belgias on 2006-2012 aastatel asendusmäär märgatavalt kasvanud 77 protsendilt 87 protsendini. Lisaks on kiiret kasvu näidanud ka Tšehhi asendusmäär, suurenedes vaadeldavatel aastatel lausa 15 protsendipunkti.

Eestis on netoasendusmäär jäänud stabiilselt vahemikku 54-56%. Kõige rohkem on vaadeldaval perioodil vähenenud Šveitsi asendusmäär, mis on alanenud 18 protsendipunkti. Kõige madalamad asendusmäärad on 2006-2012 aastatel Suurbritannia jäädes vahemikku 18-20 protsenti. Euroopa Liidu keskmine asendusmäär 2015.aastal on ligi 65 protsenti.

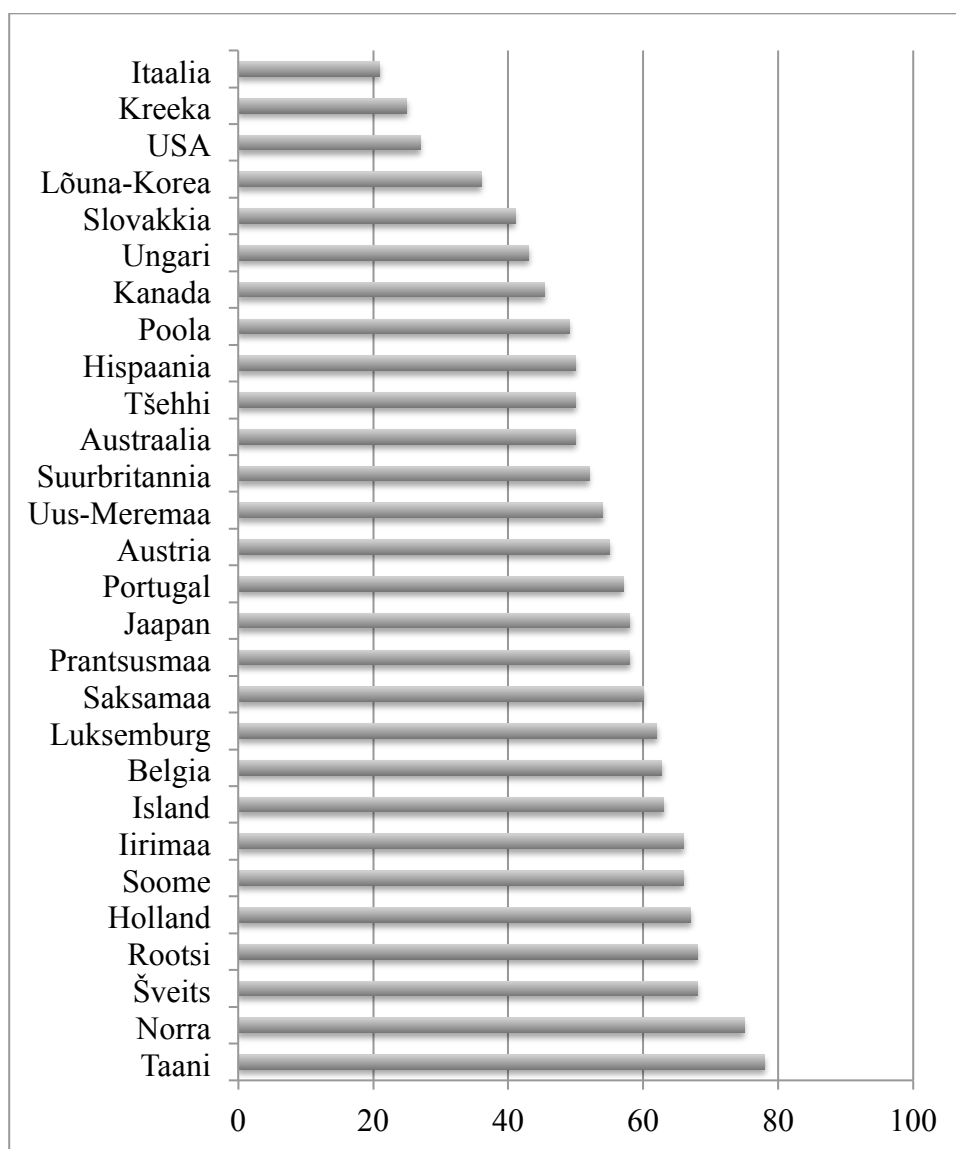

Joonis 3. Asendusmäär OECD riikides 2006. ja 2012.aastal

Allikas: *Replacement rate*, autori arvutused

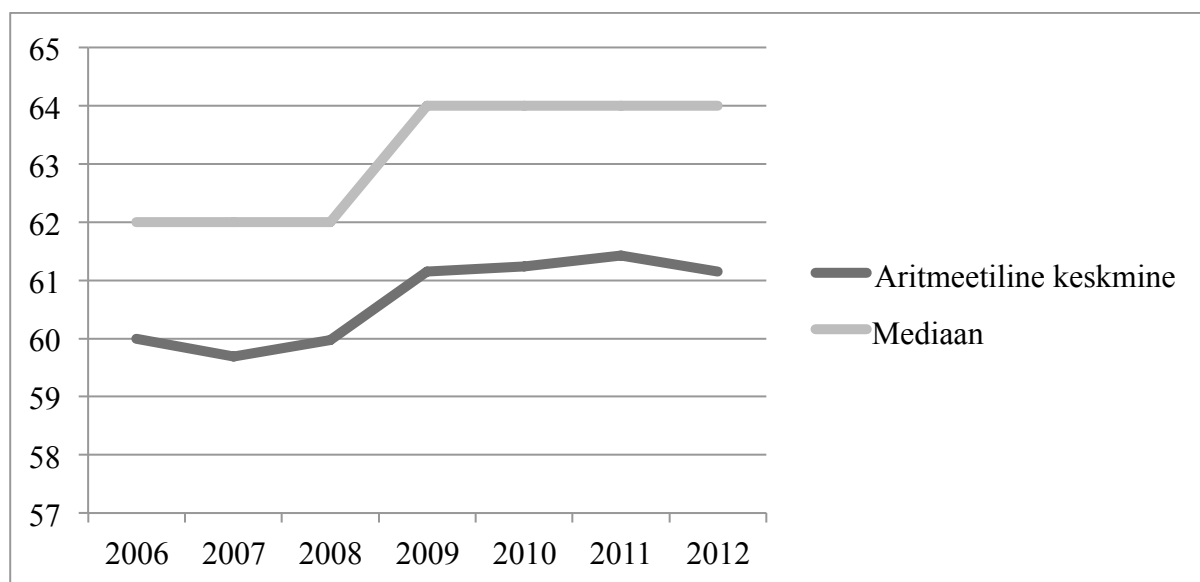
Asendusmäärad on erinevatel aastatel olnud vägagi varieeruvad, aga et saada ülevaade pikema perioodi kohta on autor välja toonud joonisel 4 asendusmäärad OECD riikides ka aastal 2004. Kõige rohkem on kasvanud asendusmäär võrreldes 2004. aastaga Itaalias lausa 48 protsendi võrra. Kõrget kasvu on lisaks näidanud ka USA, Belgia ning Hispaania. Vastupidiselt välja toodud riikidega on ka näiteid kus asendusmäär on langenud näiteks: Suurbritannia, Uus-Meremaa ja Austraalia. Joonise 4 põhjal oli 2004. aastal suurim asendusmäär Taanis ning madalaim Itaalias.

Joonis 4. Asendusmäär OECD riikides 2004.aastal

Allikas: *Replacement rate*, autori arvutused

Joonisel 5 on välja toodud asendusmäära aritmeetiline keskmine ja mediaan aastatel 2006-2012. Antud näitajad on olnud vaadeldavatel aastatel suhteliselt stabiilsed. 2011.aastal oli asendusmäära aritmeetiline keskmine kõrgeim 61,43 ning madalaim 2007. aastal 59,69. Aastatel 2006-2008 oli OECD riikide asendusmäära mediaan 62 ning 2009-2012 oli selleks 64.

Joonis 5. Asendusmäära aritmeetiline keskmine ja mediaan OECD riikides 2006-2012.

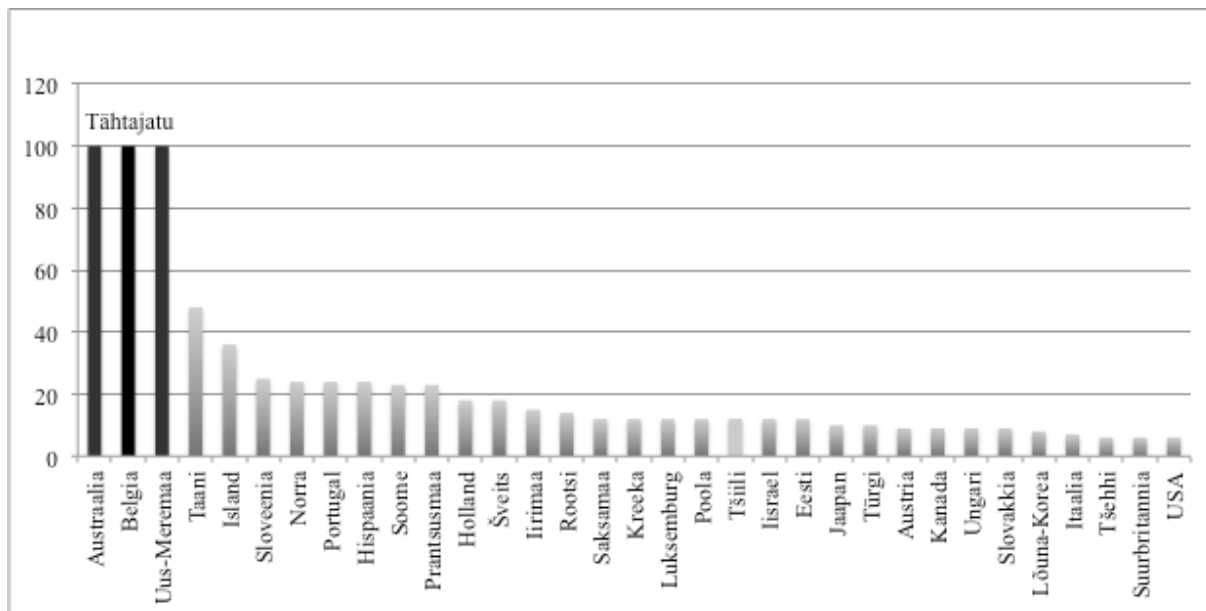
Allikas: *Replacement rate*, autori arvutused

2.4.3 Töötuskindlustuse kestus

Töötuskindlustushüvitiste maksmise maksimaalne kestus on OECD riikides väga erinev, kuid kestuse vahemik on 6 kuni 48 kuud. Eranditeks on Austraalia, Uus-Meremaa ja Belgia, kus töötuskindlustushüvitise maksmise kestus on piiritlemata. Enamikes riikides oleneb hüvitiste maksmise kestvus eelnevast tööstaažist ning ka vanusest (Moffitt, 2014, 3).

Maksimaalne hüvitiste maksmise kestus joonisel 6 toodud andmete põhjal on pikim ehk tähtajatult Austraalias, Belgias ja Uus-Meremaal, graafikul märgitud musta värviga. Lisaks makstakse pikalt hüvitist ka Taanis, Norras ja Rootsis. Kõige lühemalt makstakse hüvitisi Tšehhis, Suurbritannias ja USAs kõigest 6 kuud. Eestis makstakse

töötuskindlustushüvitist maksimaalselt 12 kuud, kuid maksmise kestvus sõltub eelnevast tööstaažist. Samas kui vaadata näiteks vaid Euroopa Liidu liikmesriike, siis varieeruvus on veel suurem, nimelt Leedus makstakse hüvitis maksimaalselt 5 nädalat ning Belgias tähtajatult (Esser, Ferrarini 2013, 11).

Joonis 6. Töötushüvitiste maksmise maksimaalne kestvus OECD riikides 2012.aastal

Märkus: Kestvus välja toodud kuudes

Allikas: *Duration of unemployment*, autori arvutused

Kokkuvõttes paistab Eesti töötuskindlustus teiste OECD riikidega võrreldes suhteliselt konservatiivne, hüvitiste maksmise periood on keskmisest madalam ning samuti on asendusmäär pigem madal. Eesti töötuskindlustussüsteemi edasise arendamise valikuid on mitmeid. Suurimaks väljakutseks on töötuskindlustushüvitiste kombineerimine teiste hüvitiste ja tööturu- ja sotsiaalteenustega. Lisaks on oluliseks küsimuseks, kas karmistada või leevendada hüvitiste saamise tingimusi (Leetmaa, Leppik, 2004, 3). Autori arvamuse kohaselt võiks Eesti töötuskindlustuse süsteem olla pigem heldem, asendusmäärat tõstmine võimaldaks inimestele töötuse ajal paremat toimetulekut ning kui töötuskindlustuhüvitisi makstaks pikema aja vältel oleks võimalik töötul leida endale sobivam töö.

3.TÖÖTUSKINDLUSTUSE MÕJU TÖÖTUSELE

3.1 Korrelatsioonanalüüsi meetod ja andmed

Hindamiseks töötuskindlustuse mõju töötusele viis autor läbi kaks korrelatsioonanalüüsi.

Esimese korrelatsioonanalüüsi puhul uuriti, kuidas töötuse määr sõltub töötuskindlustushüvitise suurusest ning maksmise kestusest.

Näitajad korrelatsioonanalüüsiks olid:

Y-töötuse määr riigis

X1-hüvitise asendusmäär

X2-töötuskindlustushüvitise maksimaalne kestus.

Usaldusväärsemate tulemuste saamiseks vaadeldi perioodi 2006-2012. Vaadeldavateks riikideks olid: Austria, Kanada, Tšehhi, Taani, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Island, Iirimaa, Itaalia, Jaapan, Lõuna-Korea, Luksemburg, Holland, Norra, Poola, Portugal, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania, Šveits, Rootsi, Türgi, Suurbritannia, USA, Tšiili ja Iisrael.

Teise korrelatsioonanalüüsi puhul uuriti, kuidas pikemalt makstavad hüvitised ja kõrgem asendusmäär pikendavad töötuse keskmist kestust.

Näitajad korrelatsioonanalüüsiks olid:

Y-töötuse keskmine kestus

X1- töötuskindlustuse maksimaalne kestus

X2- asendusmäär

Kasutatud periood korrelatsioonanalüüsi läbiviimiseks oli 2006-2012. Vaadeldavateks riikideks olid: Kanada, Tšehhi, Soome, Ungari, Norra, Poola, Slovakkia, Šveits, ja USA. Mõlema korrelatsioonanalüüsi tegemiseks kasutati OECD andmebaasi andmeid ning Stat Plus programmi. Korrelatsioonanalüüsides jäeti välja need riigid, kus töötuskindlustuse hüvitise maksmise maksimum kestus on tähtajatu: Austraalia, Belgia ja Uus-Meremaa.

3.2 Korrelatsioonanalüüsi tulemused

3.2.1 Korrelatsioonanalüüs töötusemääraga

Tabelis 2 on näha, et Y seos X1-ga ja X2-ga on vastu ootusi negatiivne, millest võib järeldada, et töötuse määr ei sõltu hüvitise suuruselt ja maksmise kestusest. Nagu lisas 1 ka välja toodud, siis näiteks neis riikides kus maksti heldemaid hüvitisi ning maksmise maksimaalne kestus oli pikem, oli töötuse määr oluliselt madalam.

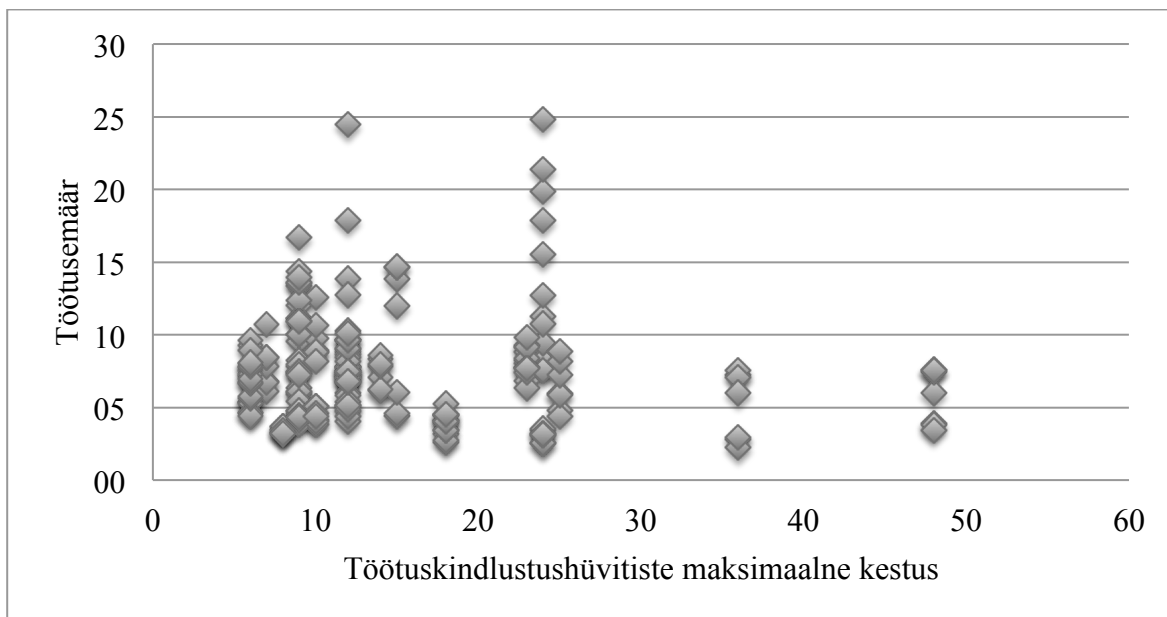
Kõrgem töötuse määr oli pigem just neis riikides, kus maksmise periood oli lühem ning asendusmäär madalam, näiteks Kreekas ja Iirimaal.

Joonisel 7 on näha, et antud valimis vaadeldavate andmete töötusemäära ja maksimaalse hüvitiste maksmise kestuse vaheline korrelatsioon on nõrk, kuna andmete hajuvus on väga suur ning seos puudub. Sarnase tulemuse annab ka joonis 8, kus andmeteks oli välja toodud töötusemäär ja asendusmäär. Korrelatsioon töötusemäära ja asendusmäära vahel on samuti nõrk ning seos puudub.

Tabel 2. Korrelatsioonanalüüs 1

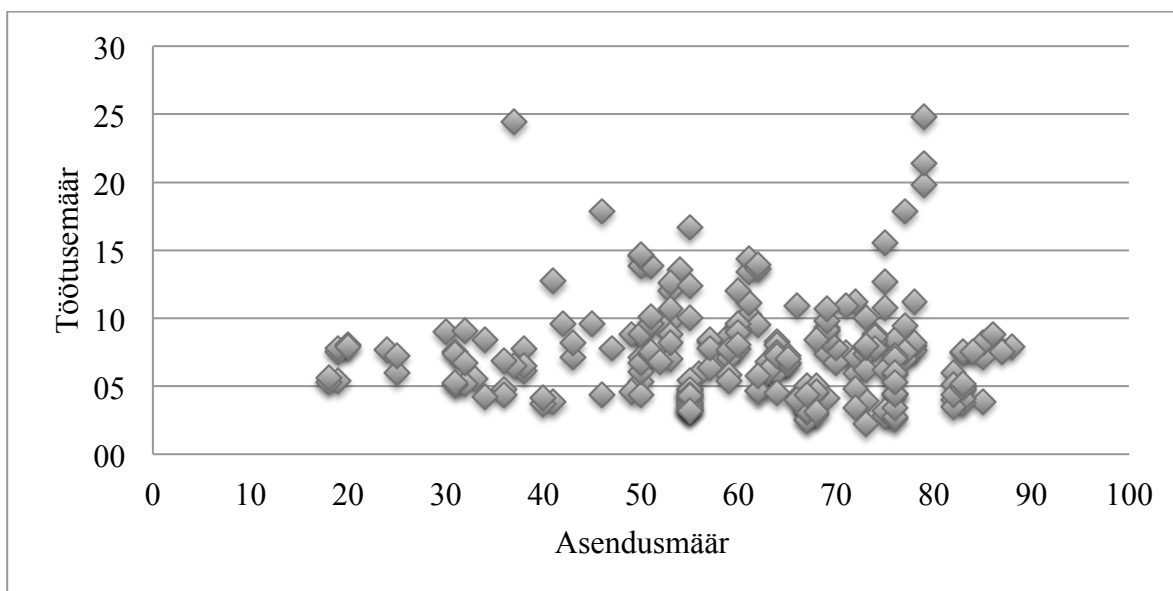
Korrelatsioonimaatriks			
		Kriitiline väärtus (2%)	
		2,34274	
		Y	X1
	X2		
Y	Pearson Korrelatsioonikordaja R Standardviga t p-väärtus H0 (2%)	1,	
X1	Pearson Korrelatsioonikordaja R Standardviga t p-väärtus H0 (2%)	-0,09536 0,00476 -1,38155 0,16859 Aktsepteeritud	1,
X2	Pearson Korrelatsioonikordaja R Standardviga t p-väärtus H0 (2%)	-0,06663 0,00479 -0,96306 0,33663 Aktsepteeritud	0,51424 0,00354 8,64752 1,33227E-15 Tagasi lükatud
Muutuja vs. Muutuja		R	
X2 vs. X1		0,51424	
Y vs. X1		-0,09536	
X2 vs. Y		-0,06663	

Allikas: Autori arvutused Excelis Lisa 1 andmete põhjal

Joonis 7. Punktdiagramm: 2006-2012. aasta andmetel töötuse määr ja maksimaalne töötuskindlustushüvitiste maksmise kestus OECD riikides (Maksimaalne maksmise kestus on välja toodud kuude arvuna).

Allikas: *Unemployment rate ja Duration of unemployment*, autori arvutused

Joonis 8. Punktdiagramm: 2006-2012. aasta andmetel töötuse määr ja asendusmäär OECD riikides

Allikas: *Unemployment rate ja Replacement rate*, autori arvutused

3.2.2 Korrelatsioonanalüüs töötuse keskmise kestusega

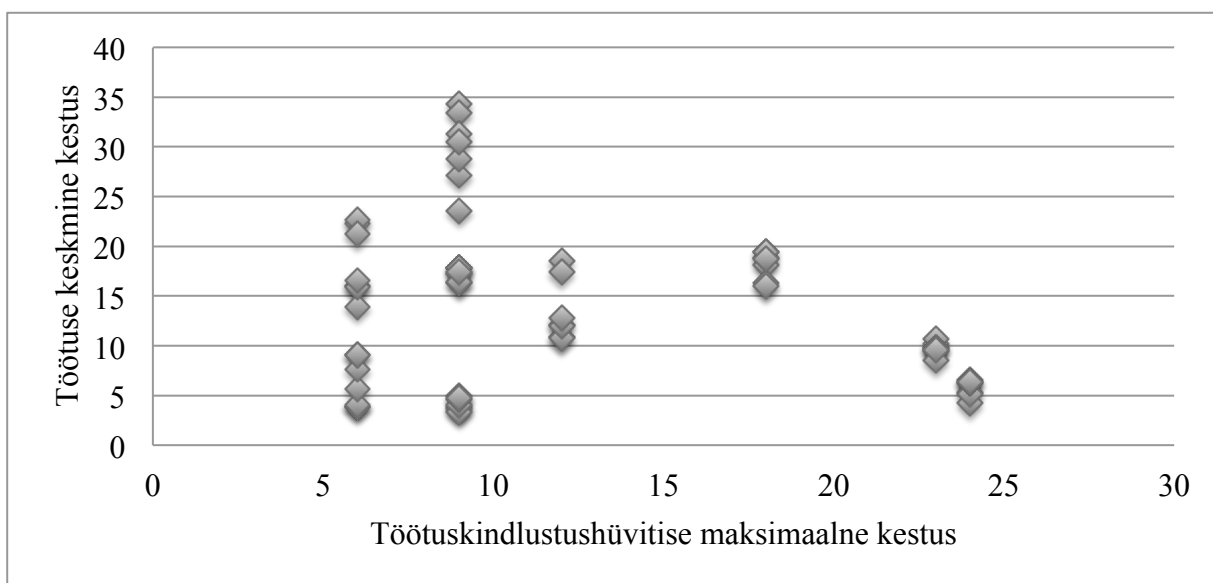
Tabelis 3 on näha, et Y seos X1-ga ja X2-ga on vastu ootusi negatiivne, millest võib järeldada, et töötuskindlustuse maksmise kestus ja asendusmäära suurus ei pikenda töötuse keskmist kestust. Vastupidiselt võib antud korrelatsioonist järeldada, et neis riikides, kus töötuskindlustushüvitiste maksmise periood on lühem ning asendusmäär madalam on töötuse kestus pigem pikem. Jooniselt 9 on näha, et töötuskindlustuse maksimaalse kestuse ja töötuse keskmise kestuse vaheline korrelatsioon on nõrk, kuna andmete hajuvus on väga suur ning seos nõrk. Samuti on näha ka jooniselt 10, et töötuse keskmise kestuse ja asendusmäära vaheline seos on nõrk, kuna ka sellel joonisel on näha andmete suurt hajuvust.

Tabel 3. Korrelatsioonanalüüs 2

Korrelatsioonimaatriks			
		Kriitiline	
		70	väärtus (2%)
			2,38245
		Y	X1
		X1	X2
Y	Pearson Korrelatsioonikordaja R Standardviga t p-väärtus H0 (2%)	1,	
X1	Pearson Korrelatsioonikordaja R Standardviga t p-väärtus H0 (2%)	-0,26373 0,01525 -2,13539 0,03675 Aktsepteeritud	1,
X2	Pearson Korrelatsioonikordaja R Standardviga t p-väärtus H0 (2%)	-0,01898 0,01639 -0,14824 0,88265 Aktsepteeritud	0,13888 0,01608 -8,55866 0,2777 Aktsepteeritud
	Muutuja Vs. Muutuja	R	
	X1 vs. Y	-0,26373	
	X1 vs. X2	0,13888	
	X2 vs. Y	-0,01898	

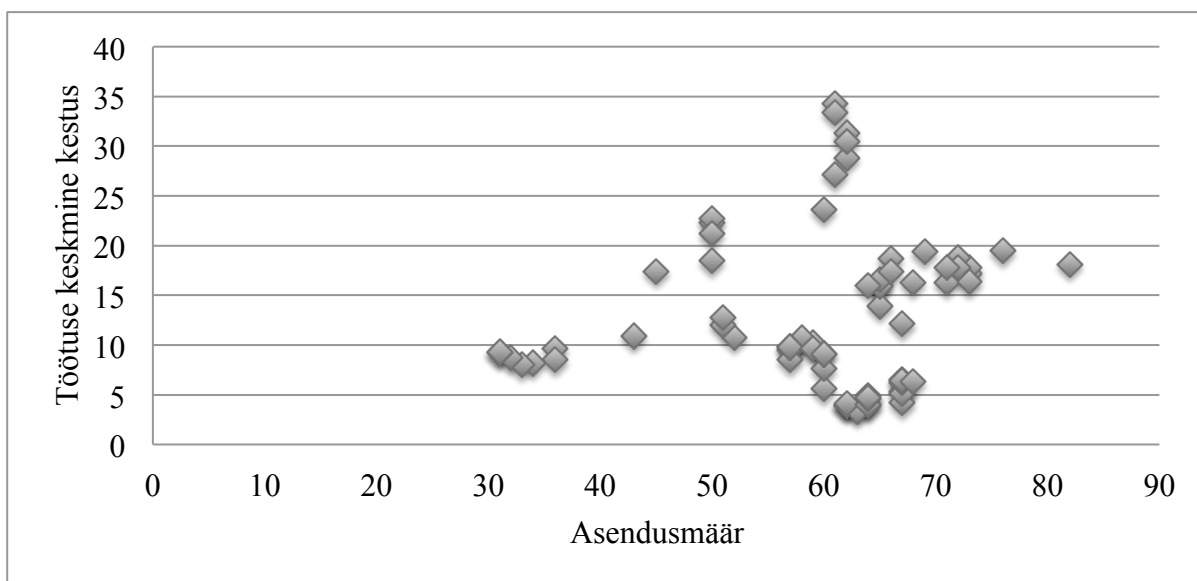
Allikas: Autori arvutused Excelis Lisa 2 andmete põhjal

Joonis 9. Punktdiagramm: 2006-2012. aasta andmetel töötuse keskmine kestus ja töötuskindlustuse maksimaalne kestus OECD riikides

Allikas: *Average duration of unemployment* ja *Duration of unemployment*, autori arvutused

Joonis 10. Punktdiagramm: 2006-2012. aasta andmetel töötuse keskmine kestus ja asendusmäär OECD riikides

Allikas: *Average duration of unemployment* ja *Replacement rate*, autori arvutused

3.3 Järeldused ja soovitused

Läbi viidud korrelatsioonanalüüsi 1 põhjal jõudis autor järeldusele, et töötuse määr ei sõltu töötuskindlustushüvitise suurusest ja maksmise kestusest. Kui vaadelda andmeid lisa 1 tabelis on selgelt näha, et neis riikides kus maksti heldemaid hüvitisi ning maksmise maksimaalne kestus oli pikem, oli töötuse määr oluliselt madalam, näiteks Taanis ja Norras. Kõrgem töötuse määr oli pigem just neis riikides, kus maksmise periood oli lühem ning asendusmäär madalam, näiteks Ungaris ja Kreekas.

Nagu näiteks lisa 1 välja toodud tabeli põhjal on näha, et suurim töötuse määr 2012. aastal Hispaanias, mis oli 24,80 protsenti. Aastatel 2006-2012 on töötuse määr Hispaanias ka pidevalt ning kiirelt kasvanud, 2006. aastal oli töötuse määraks 8,50 protsenti.

Suur töötus on lisaks Hispaaniale 2012. aastal olnud Eestis, Kreekas, Ungaris, Itaalias, Iirimaa, Portugalis ja Slovakkias, mis on suuresti olnud mõjutatud majanduskriisist, kus paljud inimesed kaotasid töö ning mitmed ettevõtted pankrotistusid.

Madalaim töötuse määr oli 2007. aastal Norras 2,50 protsenti, lisaks on antud riik näidanud vahemikus 2006-2012 ühtlast ja madalat töötute arvu. Madal ja stabiilne töötuse määr on lisaks Norrale aastatel 2006-2012 olnud ka Austrias, Hollandis ja Taanis. Eestis näitas töötuse määr suurimat kasvu 2009. aastal, võrreldes 2008. aastaga kasvas töötuse määr lausa 8,30 protsendipunkti.

Korrelatsioonanalüüsi 2 põhjal võib järeldada, et töötuskindlustuse maksmise maksimaalne kestus ja asendusmäär ei mõjuta töötuse keskmist kestust, kuna neis riikides kus makstakse hüvitise pikema perioodi vältel ning asendusmäär oli kõrgem on töötuse kestus vastupidiselt pigem lühike.

Võrreldes Eesti andmeid teiste riikidega joonistel 3 ja 6 on hüvitiste maksmise kestus pigem lühike ja hüvitiste asendusmäär madal. Samas on Eesti töötuskindlustussüsteem suhteliselt lihtne, ühtsed töötuskindlustushüvitise suurused ja maksmise kestused, vaatamata vanusele või teistele teguritele.

Seevastu näiteks Poolas sõltub hüvitise saamise kestus piirkonna töötuse tasemest, Rootsisis ka alaealiste laste olemasolust. Vanemaealisi käsitletakse soodsamalt näiteks Austrias, Tšehhis ja Prantsusmaal. Ühelt poolt on vanemaealistel pikem staaž ja kindlustusmaks maksmise periood, millega tekib suurem õigus hüvitisele, kuid samas kuuluvad

vanemaealised riskigrupi, sest neil on töö leidmine keerulisem. Teisalt puuduvad noortel säästud ning töötuses olemine see vastu raskendatud. Ka hüvitise asendusmäär on Eestis suhteliselt madal ega sõltu ülalpeetavate olemasolust. Seega ei ole Eesti töötuskindlustussüsteem teiste vaadeldavate riikide võrdluses kuigi helde. (Leetmaa 2012, 35).

Vaadeldavate riikide võrdlus näitab, et Eestis on madalad asendusmäärad, mis tekitavad suurema motivatsiooni tööle naasta. Ent madalate toetuste ja hüvitistega kaasneb ka töötute suhteliselt suur vaesusrisk võrreldes muu rahvastikuga. Teisisõnu ei täida need toetused ja hüvitised kuigi hästi oma eesmärki pakkuda töötuse puhuks piisavat asendussissetulekut (Leetmaa 2012, 169). Heldem töötuskindlustussüsteem võimaldaks inimestel otsida sobivaimat tööd, mis vastaks paremini eelnevale kogemusele ning haridusele.

Töötuskindlustussüsteem Eestis on vaatamata oma lühikesele eksisteerimise ajale suutnud oma vajalikkust tõestada nii töötajatele kui tööandjatele. Tsiteerides 2014. aasta Toomas H. Ilvese iseseisvuspäeva kõnet siis see, mis tõi meid siia ei vii meid edasi. Sama kehtib ka Eesti praeguse töötuskindlustussüsteemi kohta, mis vajab mõningaid reforme. Autori arvamuse kohaselt võiks Eesti töötuskindlustussüsteem olla pigem heldem.

Lähtudes analüüsi tulemustest soovib autor kaaluda Eesti töötuskindlustuse süsteemi heldemaks muutmist. Täpsemalt pakub autor välja neli edasist analüüsisuunda:

Esiteks heaoluriigi poole püüeldes võiks kaaluda kohustuslike isiklike säästukontode rakendamist töötuskindlustuses. Kuna kontoga on võimalik jääda defitsiiti, siis olemasoleva süsteemiga võrreldes töötute toimetulek ei halveneks. Samas peaks inimeste töötamise motivatsioon olema parem, sest konto ülejääk lisandub pensionile. Tulude tegelik ümberjaotuse maht kontodega süsteemi rakendamisel kahaneb, sest riik toetab vaid neid, kes jäävad oma kontodega defitsiiti (Soosaar 2012, 681).

Teiseks võiks kaaluda süsteemi, kus töötuskindlustushüvitise määr töötuseperioodi vältel veelgi rohkem väheneb. Praegu on küll kasutusel süsteem, kus esimesel 180 töötuse päeval on hüvitise maksimum suuruseks 50% töötasust ning järgneval 180-360 töötuse päeval 40%. Antud protsendid võiksid olla veel rohkem hajutatud, näiteks 55%, 45% ja 35%. Üldiselt on töötud aktiivsemalt seotud tööotsimisega hüvitise maksmisperioodi lõpus, antud reform suunaks töötud aktiivsemalt tööotsimisega tegelema juba töötuse alguse faasis.

Kolmandaks võiks inimesel, kes siirduvad töötusest tööhõivesse olla jätkuvalt võimalik saada veel mõnda aega vähendatud määral, näiteks 50% asemel 30%

töötuskindlustushüvitisi, see võimaldaks neil paremini kohaneda ning suurendaks toimetulekut. Praegu ei tohi töötuskindlustushüvitise saamise kestel töötada, sama kehtib ka töötu abiraha korral. Probleemiks võib osutuda see, et inimene kaotab kogu töötuskindlustushüvitise ka siis kui minnakse tööle väikese koormusega, seega pärsitakse töötusest tööle siirdumist osalise tööajaga tööle.

Neljandaks võiks Eesti töötuskindlustussüsteem olla paindlikum, näiteks võimaldades erinevaid hüvitisi vastavalt vanusegruppidele. Siin kohal on oluline mõista, et noortel puuduvad säästud ning töötuses olemine sellepärast raskendatud. Samuti kuuluvad eakad riskigruppi, kuna uue töö leidmine võib olla raskendatud ning tihti kaasnevad vanusega ka erinevad tervise probleemid.

KOKKUVÕTE

Töötuskindlustuse ülesandeks on tagada kindlustatule piisav asendussissetulek, et tasakaalustada töötaja ja tema pere tulusid ning tarbimisvõimalusi töötuse perioodil. Samas peab töötuskindlustus tööpoliitika rollis aitama kaasa tööle tagasipöördumisele. Väga raske on leida tasakaalu sotsiaalse kaitse ja tööpoliitika vahel. Näiteks kui töötuskindlustushüvitised on liiga kõrged võib see viia töötaja loobumiseni uue töötamisele ning sellisel juhul kaotaks tööpoliitika roll oma funktsiooni.

Eesti töötuskindlustuse süsteem paistab teiste OECD riikidega võrreldes suhteliselt konservatiivne, hüvitiste maksmise periood on keskmisest madalam ning samuti on asendusmäär pigem madal. Madalad ja lühiaegselt makstavad hüvitised võivad endaga kaasa tuua töötute suurema vaesuse määra. Teisisõnu ei täida töötuskindlustuse hüvitised kuigi hästi oma eesmärki pakkuda töötuse puhuks piisavat asendussissetulekut.

Asendusmäärade tõstmise võimaldaks inimestele töötuse ajal paremat toimetulekut ning kui töötuskindlustushüvitisi makstaks pikema aja vältel oleks võimalik töötul leida endale sobivam töö.

Esimese korrelatsioonanalüüsi tulemusena leidis autor, et kõrgemad ja pikaajalisemalt makstavad töötuskindlustushüvitised ei suurenda töötuse määra. Riigid, kus makstakse kõrgemaid hüvitisi ning seda ka pikaajaliselt näitasid töötusemäära osas pigem madalaid ja stabiilsemaid tulemusi, kui need riigid, kus asendusmäär oli madalam ning maksmise kestus lühem. Teise korrelatsioonanalüüsi tulemusena leidis autor, et töötuskindlustuse maksmise maksimaalne kestus ja asendusmäär ei mõjuta töötuse keskmist kestust.

Lähtudes analüüsi tulemustest soovib autor kaaluda Eesti töötuskindlustuse süsteemi heldemaks muutmist. Täpsemalt pakub autor välja neli edasist analüüsisuunda:

Esiteks võiks kaaluda kohustuslike isiklike säästukontode rakendamine töötuskindlustuses. Kuna kontoga on võimalik jääda defitsiiti, siis olemasoleva süsteemiga võrreldes töötute toimetulek ei halveneks. Samas peaks inimeste töötamise motivatsioon olema parem, sest konto ülejääk lisandub pensionile.

Teiseks võiks kaaluda süsteemi, kus töötuskindlustushüvitise määr töötuseperioodi

vältel väheneb see suunaks töötud aktiivsemalt tööotsimisega tegelema juba töötuse alguse faasis. Praegu on küll kasutusel süsteem, kus esimesel 180 töötuse päeval on hüvitise maksimum suuruseks 50% töötasust ning järgneval 180-360 töötuse päeval 40%. Antud protsendid võiksid olla veel rohkem hajutatud, näiteks 55%, 45% ja 35%.

Kolmandaks võiks inimesel, kes siirduvad töötusest tööhõivesse olla jätkuvalt võimalik saada veel mõnda aega vähendatud määral, näiteks 50% asemel 30% töötuskindlustushüvitisi, see võimaldaks neil paremini kohaneda ning suurendaks toimetulekut. Praegu ei tohi töötuskindlustushüvitise saamise kestel töötada. Probleemiks võib osutuda see, et inimene kaotab kogu töötuskindlustushüvitise ka siis kui minnakse tööle väikese koormusega, seega pärsitakse töötusest tööle siirdumist osalise tööajaga tööle.

Neljandaks võiks Eesti töötuskindlustussüsteem võimaldada erinevaid hüvitisi vastavalt vanusegruppidele. Siin kohal on oluline mõista, et noortel puuduvad säästud ning töötuses olemine sellepärast raskendatud. Samuti kuuluvad eakad riskigruppi, kuna uue töö leidmine võib olla raskendatud ning tihti kaasnevad vanusega ka erinevad tervise probleemid.

SUMMARY

UNEMPLOYMENT INSURANCE AND ITS IMPACT ON UNEMPLOYMENT IN OECD COUNTRIES

Marie Rannastu

The goal of social insurance is to provide insured ones sufficient replacement income to balance their earnings during the period they are unemployed. At the same time the unemployment insurance system has a role of getting unemployed people back to job owners. It is very difficult to find a balance between social protection and employment policy. If the benefits for being unemployed are too high it might lead to situation where unemployed people will lose their interest seeking a new job and in that case employment policy will lose its purposeful function.

In comparison to other OECD countries Estonian unemployment system is more conservative, the duration when benefits are paid is below average as well as the replacement rate. Lower unemployment insurance benefits and short period of payments may cause a higher poverty rate among unemployed people. In other words unemployment insurance benefits are not fulfilling their purpose to provide sufficient replacement income to people who are unemployed.

By increasing the replacement rates people would have a better life quality while being unemployed and if the benefits are paid longer the unemployed people would have more time to find a job more close to their profession.

By using the first correlation analysis author of this paper found out that higher and longer paid unemployment insurance benefits will not increase unemployment rate. Countries where benefits are more generous and payments are paid longer showed lower and more stable results than countries where the replacement rate was lower and maximum period of making payments shorter. By using the second correlation analysis author find out that maximum duration that benefits are paid and replacement rate are not affecting the average time of unemployment.

On the basis of analysis the author's recommendation to Estonian unemployment

system would be to change it more generous. More precisely the author has four directions to analyze.

First thing to consider is applying personal saving accounts to the unemployment system. As there can be account deficit the subsistence of unemployed people would not grow worse compared to the old system. At the same time the motivation of being employed will be better because the account surplus will be added to a person's pension account.

Second thing to think about is a system where unemployment benefit rate will decrease during that time when a person is being unemployed. That would guarantee that an unemployed person will be more active to find a new job at the beginning of the unemployment period. At the moment Estonia is using a system where on the first 180 days of being unemployed the maximum unemployment benefit rate is 50% of a person's previous income. The next 180-360 days the maximum rate is 40%. These can be diversified for example to 55%, 45% and 35%.

Third thing to consider is that if a person is moving from unemployed to employed one he could still get some decreased unemployment benefits to help him getting faster on track. At the moment unemployed person cannot have a job while unemployment benefit payments are made to his account. Problem in this case is that when a person finds a part time job he cannot work there without losing his unemployment benefit payments. This inhibits the opportunity to move from being unemployed to a part time employee.

Fourth thing to think about for the Estonian unemployment system is to provide different benefits for different age groups. Young people do not have savings and for them being unemployed is extremely difficult. At the same time the elder people belong to the risk group as finding a job might be harder for them as well and they have often health problems because of their age.

VIIDATUD ALLIKAD:

Arni, P., Lalive, R., Ours, J. (2009) How Effective Are Unemployment Benefit Sanctions? Looking Beyond Unemployment Exit, IZA Discussion Paper No.4509

Average duration of unemployment. OECD
https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AVD_DUR (10.02.2015)

Duration of unemployment (2006-2012) OECD
<http://www.oecd.org/about/publishing/36965805.pdf> (14.03.2014)

Eesti Töötukassa Arengukava 2015-2017. (2014) Töötukassa
https://www.tootukassa.ee/sites/tootukassa.ee/files/arengukava%202015-2017_0.pdf
(10.02.2015)

Esser, I., Ferrarini, T., Nelson, K., Palme, J., Sjöberg, O. (2013) Unemployment Benefits in EU Member States, European Commission. Employment, Social Affairs & Inclusion

Howell, D., Rehm, M. (2009) Unemployment compensation and high European unemployment: a reassessment with new benefit indicators, Oxford Review of Economic Policy, Volume 25, Number 1, pp.60–93

Lasn, K. (2013) Fiskaalpoliitika loengukonspekt. Tallinna Tehnikaülikool. Rahandus ja majandusteooria instituut

Lauringson, A. (2012) The impact of the generosity of unemployment benefits on Estonian labour market outcomes in a period of crises. Tartu: Tartu University Press

Leetmaa, R., Leppik, L., Liimal, P. (2004) Töötuskindlustus - teooriast ja praktikast. Tallinn: poliitikauuringute Keskus Praxis

Leetmaa, R., Masso, M., Võrk, A., Karu, M., Veldre, V., Paulus, A., Turk, P. (2012) Sotsiaalkaitsehüvitiste ja -toetuste mõju töömotivatsioonile. Tallinn: poliitikauuringute Keskus Praxis

Michelacci C., Ruffo H. (2014) What about increasing unemployment benefits for the young?
<http://voxeu.org/article/increasing-unemployment-benefits-young>
(05.04.2015)

Moffitt, R. (2014) Unemployment benefits and unemployment. IZA World of Labor.
<http://wol.iza.org/articles/unemployment-benefits-and-unemployment.pdf>
(04.01.2015)

- Ours, J., Vodopivec, M. (2006) Shortening the Potential Duration of Unemployment Benefits Does Not Affect the Quality of Post-Unemployment Jobs: Evidence from a Natural Experiment. IZA Discussion Paper No. 2171
- Pettai, Ü., Lelumees, E. (2012) Eesti tööjõu-uuring 1995-2012. Statistikaamet
- Replacement rate (2006-2012) OECD <http://www.oecd.org/els/benefitsandwagesstatistics.htm> (17.03.2014)
- Soosaar, R. (2012) Heaoluriigi mõju majandusele: ülevaade teooriast ja praktikast. Akadeemia, 24. aastakäik, nr. 4
- Toetused ja hüvitised. Töötukassa <https://www.tootukassa.ee/content/toetused-ja-huvitised/tootuskindlustushuvitis> (02.02.2014)
- Töötukassa nõukogu tegi valitsusele ettepaneku langetada töötuskindlustusmaks määr 2,4ni. (18.08.2014) Töötukassa <https://www.tootukassa.ee/uudised/tootukassa-noukogu-tegi-valitsusele-ettepaneku-langetada-tootuskindlustusmaks-maar-24-ni> (04.02.2015)
- Töötukassast. Töötukassa <http://www.tootukassa.ee/content/tootukassast> (11.12.2014)
- Töötuskindlustus maks. Maksu-ja tolliamet <http://www.emta.ee/index.php?id=1453> (05.01.2015)
- Töötuskindlustus seadus. Vastu võetud 13. juunil 2001. aastal-RT I 2001, 59, 359
- Töötutoetuse ja töötuskindlustushüvitiste saajate arvud ja väljamaksete summad (2003-2012) Töötukassa <https://www.tootukassa.ee/content/tootukassast/peamised-statistilised-naitajad> (17.03.2015)
- Unemployment rate (2006-2012) World Bank <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS> (10.03.2014)
- Venn, D. (2012) Eligibility Criteria for Unemployment Benefits. OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 131
- Võrk, A., Paulus, A. (2006) Eesti sotsiaaltoetuste ja maksude mõju inimeste tööjõupakkumise stiimulitele. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis
- Võrk, A., Nurmela K., Karu M., Osila L. (2010) Sotsiaalkaitseüsteemi roll turvalise paindlikkuse kujundamisel Eestis. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis

LISAD

Lisa 1. Andmed korrelatsioonanalüüsi 1

Tabel 4. 2006-2012 aasta andmetel töötuse määr (Y), asendusmäär (X1) ja maksimaalne hüvitiste maksmise kestus (X3).

Märkus: Maksimaalne maksmise kestus on välja toodud kuudes

Allikas: *OECD*, autori arvutused

Aasta	Riik	Y	X1	X2
2006	Austria	4,7	55	9
	Kanada	6,3	64	9
	Tšehhi	7,1	50	6
	Taani	3,9	85	48
	Eesti	5,9	56	9
	Soome	7,7	59	23
	Prantsusmaa	8,8	74	23
	Saksamaa	10,3	61	12
	Kreeka	9,0	30	12
	Ungari	7,5	71	9
	Island	2,8	75	36
	Iirimaa	4,4	46	15
	Itaalia	6,8	63	7
	Jaapan	4,1	66	10
	Lõuna-Korea	3,5	55	8
	Luksemburg	4,7	83	12
	Holland	3,9	73	18
	Norra	3,4	67	24
	Poola	13,8	50	12
	Portugal	7,6	78	24
	Slovakkia	13,4	61	9
	Sloveenia	6,0	72	25
	Hispaania	8,5	76	24
	Šveits	4,0	82	18
	Rootsi	7,1	72	14
	Türgi	8,8	50	10
	Suurbritannia	5,4	19	6

	USA	4,6	62	6
	Tšiili	7,7	24	12
	Iisrael	8,8	49	12
2007	Austria	4,4	55	9
	Kanada	6,0	63	9
	Tšehhi	5,3	50	6
	Taani	3,8	83	48
	Eesti	4,6	55	9
	Soome	6,9	58	23
	Prantsusmaa	8,0	69	23
	Saksamaa	8,7	59	12
	Kreeka	8,4	34	12
	Ungari	7,4	73	9
	Island	2,2	73	36
	Iirimaa	4,6	49	15
	Itaalia	6,1	64	7
	Jaapan	3,8	67	10
	Lõuna-Korea	3,3	55	8
	Luksemburg	4,1	83	12
	Holland	3,2	75	18
	Norra	2,5	67	24
	Poola	9,6	45	12
	Portugal	8,0	78	24
	Slovakkia	11,1	61	9
	Sloveenia	4,8	72	25
	Hispaania	8,2	78	24
	Šveits	2,6	76	18
	Rootsi	6,2	73	14
	Türgi	8,9	50	10
	Suurbritannia	5,3	18	6
	USA	4,6	62	6
	Tšiili	6,0	25	12
	Iisrael	7,8	47	12
2008	Austria	3,8	55	9
	Kanada	6,1	63	9
	Tšehhi	4,4	50	6
	Taani	3,4	82	48
	Eesti	5,4	55	9
	Soome	6,4	57	23
	Prantsusmaa	7,4	69	23
	Saksamaa	7,5	59	12
	Kreeka	7,8	38	12
	Ungari	7,8	73	9

	Island	2,9	68	36
	Iirimaa	6,0	50	15
	Itaalia	6,7	70	7
	Jaapan	4,0	67	10
	Lõuna-Korea	3,2	55	8
	Luksemburg	5,1	83	12
	Holland	2,8	76	18
	Norra	2,5	67	24
	Poola	7,1	43	12
	Portugal	7,6	77	24
	Slovakkia	9,5	62	9
	Sloveenia	4,4	76	25
	Hispaania	11,2	78	24
	Šveits	3,4	72	18
	Rootsi	6,2	75	14
	Türgi	9,7	53	10
	Suurbritannia	5,6	18	6
	USA	5,8	62	6
	Tšiili	7,2	25	12
	Iisrael	6,7	50	12
2009	Austria	4,8	55	9
	Kanada	8,3	64	9
	Tšehhi	6,7	65	6
	Taani	6,0	82	48
	Eesti	13,5	54	9
	Soome	8,2	57	23
	Prantsusmaa	9,1	69	23
	Saksamaa	7,7	60	12
	Kreeka	9,6	42	12
	Ungari	10,0	73	9
	Island	7,2	76	36
	Iirimaa	12,0	53	15
	Itaalia	7,8	70	7
	Jaapan	5,1	67	10
	Lõuna-Korea	3,7	55	8
	Luksemburg	5,1	82	12
	Holland	3,4	76	18
	Norra	3,1	67	24
	Poola	8,2	43	12
	Portugal	9,4	77	24
	Slovakkia	12,0	60	9
	Sloveenia	5,8	76	25
	Hispaania	17,9	77	24

	Šveits	4,1	69	18
	Rootsi	8,3	74	14
	Türgi	12,6	53	10
	Suurbritannia	7,6	19	6
	USA	9,3	60	6
	Tšiili	7,5	31	12
	Iisrael	7,0	53	12
2010	Austria	4,4	55	9
	Kanada	8,0	64	9
	Tšehhi	7,3	65	6
	Taani	7,5	83	48
	Eesti	16,7	55	9
	Soome	8,4	57	23
	Prantsusmaa	9,3	69	23
	Saksamaa	7,1	59	12
	Kreeka	12,7	41	12
	Ungari	11,2	72	9
	Island	7,5	77	36
	Iirimaa	13,9	51	15
	Itaalia	8,4	69	7
	Jaapan	5,1	68	10
	Lõuna-Korea	3,7	55	8
	Luksemburg	4,4	82	12
	Holland	4,5	76	18
	Norra	3,5	67	24
	Poola	9,6	52	12
	Portugal	10,8	75	24
	Slovakkia	14,4	61	9
	Sloveenia	7,2	76	25
	Hispaania	19,9	79	24
	Šveits	4,5	68	18
	Rootsi	8,6	74	14
	Türgi	10,7	53	10
	Suurbritannia	7,8	19	6
	USA	9,6	60	6
	Tšiili	9,1	32	12
	Iisrael	7,3	51	12
2011	Austria	4,1	55	9
	Kanada	7,5	64	9
	Tšehhi	6,7	65	6
	Taani	7,6	83	48
	Eesti	12,3	55	9
	Soome	7,8	57	23

	Prantsusmaa	9,2	69	23
	Saksamaa	5,8	59	12
	Kreeka	17,9	46	12
	Ungari	10,9	71	9
	Island	7,0	76	36
	Iirimaa	14,6	50	15
	Itaalia	8,4	68	7
	Jaapan	4,6	68	10
	Lõuna-Korea	3,4	55	8
	Luksemburg	4,9	83	12
	Holland	4,4	76	18
	Norra	3,2	67	24
	Poola	9,6	51	12
	Portugal	12,7	75	24
	Slovakkia	13,6	62	9
	Sloveenia	8,2	85	25
	Hispaania	21,4	79	24
	Šveits	4,0	66	18
	Rootsi	7,8	74	14
	Türgi	8,8	53	10
	Suurbritannia	8,0	20	6
	USA	9,0	60	6
	Tšiili	7,4	31	12
	Iisrael	7,5	51	12
2012	Austria	4,3	55	9
	Kanada	7,2	64	9
	Tšehhi	7,0	65	6
	Taani	7,5	84	48
	Eesti	10,0	55	9
	Soome	7,7	59	23
	Prantsusmaa	9,8	69	23
	Saksamaa	5,4	59	12
	Kreeka	24,4	37	12
	Ungari	10,9	66	9
	Island	6,0	76	36
	Iirimaa	14,7	50	15
	Itaalia	10,7	69	7
	Jaapan	4,4	67	10
	Lõuna-Korea	3,2	55	8
	Luksemburg	5,1	83	12
	Holland	5,3	76	18
	Norra	3,1	68	24
	Poola	10,1	51	12

	Portugal	15,5	75	24
	Slovakkia	14,0	62	9
	Sloveenia	8,8	86	25
	Hispaania	24,8	79	24
	Šveits	4,5	64	18
	Rootsi	8,0	73	14
	Türgi	8,2	53	10
	Suurbritannia	7,9	20	6
	USA	8,1	60	6
	Tšiili	6,7	32	12
	Iisrael	6,8	52	12

Lisa 2. Andmed korrelatsioonanalüüsi 2

Tabel 5. 2006-2012 aasta andmetel töötuse keskmine kestus (Y), maksimaalne töötuskindlustushüvitiste maksmise kestus (X1) ja asendusmäär (X2).

Märkus: Maksimaalne kestus on välja toodud kuudes

Allikas: *OECD*, autori arvutused

Aasta	Riik	Y	X1	X2
2006	Kanada	3,9	9	64
	Tšehhi	22,3	6	50
	Soome	10,2	23	59
	Ungari	16,3	9	71
	Norra	6,5	24	67
	Poola	18,5	12	50
	Slovakkia	34,3	9	61
	Šveits	18,1	18	82
	USA	3,9	6	62
2007	Kanada	3,6	9	63
	Tšehhi	22,7	6	50
	Soome	10,7	23	58
	Ungari	17,2	9	73
	Norra	5,3	24	67
	Poola	17,4	12	45
	Slovakkia	33,4	9	61
	Šveits	19,5	18	76
	USA	3,9	6	62
2008	Kanada	3,4	9	63
	Tšehhi	21,2	6	50
	Soome	9,5	23	57
	Ungari	17,8	9	73
	Norra	4,2	24	67
	Poola	12,1	12	67
	Slovakkia	31,3	9	62
	Šveits	18,8	18	72
	USA	4,1	6	62
2009	Kanada	4	9	64
	Tšehhi	13,9	6	65
	Soome	8,5	23	57
	Ungari	16,4	9	73

	Norra	5,1	24	67
	Poola	10,9	12	43
	Slovakkia	23,6	9	60
	Šveits	19,4	18	69
	USA	5,6	6	60
2010	Kanada	4,6	9	64
	Tšehhi	16	6	65
	Soome	9,8	23	57
	Ungari	17,8	9	72
	Norra	6,2	24	67
	Poola	10,8	12	52
	Slovakkia	27,1	9	61
	Šveits	16,3	18	68
	USA	7,6	6	60
2011	Kanada	4,9	9	64
	Tšehhi	15,9	6	65
	Soome	9,8	23	57
	Ungari	17,8	9	71
	Norra	6,4	24	67
	Poola	12	12	51
	Slovakkia	28,8	9	62
	Šveits	18,7	18	66
	USA	9,1	6	60
2012	Kanada	4,7	9	64
	Tšehhi	16,6	6	65
	Soome	9,6	23	59
	Ungari	17,4	9	66
	Norra	6,3	24	68
	Poola	12,8	12	51
	Slovakkia	30,5	9	62
	Šveits	16	18	64
	USA	9,1	6	60